

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

David Škrjanc

Analiza krize v Libiji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

David Škrjanc

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

Somentorica: doc. dr. Jelena Juvan

Analiza krize v Libiji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

*Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Maji Garb za vse konstruktivne predloge ter pomoč,
doc. dr. Jeleni Juvan za nasvete ter usmeritve pri nastajanju naloge,
posebna zahvala gre dr. Miri Delavec za izčrpne ter zanimive zgodbe in pričevanja ter vsem,
ki so kakor koli pripomogli pri končni podobi naloge.
Hvala pa seveda tudi tebi, mami, ki si se po najboljših močeh trudila, da si mi omogočila
brezskrben študi ter seveda tudi vsem domačim, ki tudi v najtežjih trenutkih niste izgubili
zaupanja vame.*

David Škrjanc

Analiza krize v Libiji

V svetu, kjer so spremembe nekaj vsakdanjega, so te dosegle tudi arabski svet. Revolucija v arabskem svetu je bila posledica slabih gmotnih razmer, ki so bile posledica svetovne gospodarske krize, krize s hrano in drugih dejavnikov ter notranjih težav arabskih, predvsem diktatorskih držav, kot so korupcija, kršenje svobode govora, človekovih pravic ter drugih težav in kršitev. Protesti in nemiri so se razširili tudi v Libijo, protesti so prerasli v spopade med vladnimi silami in protestniki, ki so privedli do državljanske vojne. Nasilje se je stopnjevalo do te mere, da je v notranje zadeve države prek resolucije 1973 Varnostnega sveta morala posredovati mednarodna skupnost. Državljska vojna in posredovanje mednarodne skupnosti sta se končala z zajetjem in smrtjo Moamerja Gadafiga oktobra 2011. Analiza celotne krize je pokazala, da so bili v Libiji prisotni tudi drugi zunanji dejavniki oziroma interesi, ki so skupaj z vsem prej omenjenim povzročili velike spremembe v sistemu, ki se v preteklih desetletjih Gadafigeve vladavine ni bistveno spremenil. Vendar pa je bila cena sprememb visoka, saj so bile posledice vojne hude tako na gospodarskem in ekonomskem področju, kot tudi na področju žrtev vojne in beguncev. Libija počasi stopa po novi težki poti, ki je polna nevarnosti, libijski narod pa bo morebitnim pozitivnim ali negativnim posledicam svojih dejanj priča v naslednjih letih ali celo desetletjih.

Ključne besede: Libija, kriza, državljanska vojna, spremembe, Varnostni svet OZN.

Analysis of the crisis in Libya

In a world, where changes are taking commonplace every day, these changes also reached the Arab world. Revolution in the Arab world was the result of deteriorating financial conditions, which were caused by the global economic crisis, food crisis, ect., as well as internal issues of Arab dictatorial countries, which were corruption, violation of free speech and human rights. Protest and riots have also spread to Libya, protests escalated into clashes between government forces and protesters which led to the outbreak of civil war. Violence has escalated to such an extent that international community, through Resolution 1973 of the UN Security Council, had to intervene in the internal affairs of the country. Civil war and thus the intervention of the international community has ended with the capture and death of Gaddafi in October 2011. The analysis of the overall crisis has shown that in Libya were also present other external factors and interests which all combine caused major changes in the system which in past decades did not change significantly. However the price of changes was enormous because of war consequences which were serious in the economy and the economic sphere as well as in area of war victims and refugees. Libya is now slowly stepping on to new difficult path, which is extremely hard and full of danger, so that the Libyan people will potential positive or negative consequences of their actions seen in the next few years, maybe decades.

Keywords: Libya, crisis, civil war, changes, United Nations Security Council.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	7
1 UVOD	8
2 METODOLOŠKI OKVIR	9
2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA.....	9
2.2 HIPOTEZE IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	9
2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA.....	10
2.4 TEMELJNI POJMI	10
2.4.1 Kriza.....	10
2.4.2 Državljska vojna	10
2.4.3 Revolucija	11
3 LIBIJA.....	11
3.1 SPLOŠNI PODATKI	11
3.2 PREBIVALSTVO.....	12
3.3 GOSPODARSTVO.....	12
4 LIBIJA PRED KRIZO	13
5 VZROKI ZA IN IZBRUH REVOLUCIJE.....	15
5.1 VZROKI ZA IZBRUH NEMIROV IN REVOLUCIJE	15
5.2 ZAČETEK PROTESTOV IN IZBRUH DRŽAVLJANSKE VOJNE.....	17
6 ODZIV MEDNARODNE SKUPNOSTI	18
6.1 PREGLED, RAZČLENITEV IN OPIS RESOLUCIJE	19
6.2 POSREDOVANJE MEDNARODNE SKUPNOSTI.....	21
6.3 GADAFIJEVA SMRT	22
6.4 OCENA IZVEDBE MANDATA.....	23
7 POSLEDICE DRŽAVLJANSKE VOJNE.....	24
7.1 BEGUNSKA PROBLEMATIKA	24
7.2 ŽRTVE	25
7.3 EKONOMSKA IN GOSPODARSKA ŠKODA.....	26
8 RAZMERE V »NOVI LIBIJI«	28
9 ZAKLJUČEK.....	31
10 LITERATURA	33
PRILOGA A: PRIČEVANJE DR. MIRE DELAVEC	45

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Primerjava vrednosti indeksov Libije z drugimi državami	14
Tabela 7.1: Primerjava gospodarskega stanja Libije po letih	27

SEZNAM KRATIC

BBL	–	Oil barrel (naftni sodček)
BDP	–	Bruto družbeni proizvod
CBL	–	Central Bank of Libya (Libijska centralna banka)
CIA	–	Central intelligence agency (Centralna obveščevalna agencija)
GDP	–	Gross domestic product (Bruto družbeni proizvod)
GMR	–	Great Man-Made River
HDI	–	Human Development Index (Indeks človekovega razvoja)
ICC	–	International Criminal Court (Mednarodno kazensko sodišče)
LAFB	–	Libyan Arab Foreign Bank (Libijska zunanja banka)
LIA	–	Libyan Investment Authority (Libijski stanovanjski in investicijski sklad)
NATO	–	North Atlantic Treaty Organization (Organizacija severnoatlantskega sporazuma)
NTC	–	National Transitional Council of Libya (Libijski nacionalni prehodni svet)
OPEC	–	Organization of the Petroleum Exporting Countries (Organizacija držav izvoznic nafte)
OZN	–	Organizacija združenih narodov
UNGA	–	United Nations General Assembly (Generalna skupščina OZN)
UNSC	–	United Nations Security Council (Varnostni svet OZN)
VS	–	Varnostni svet
ZDA	–	Združene države Amerike

1 UVOD

V preteklih letih smo bili priča dogodkom, ki so zelo spremenili nekatere svetovne nazore in pripeljali do velikih sprememb po celotnem svetu. Mednje zagotovo lahko štejemo tudi vse revolucije v arabskem svetu¹. Arabska pomlad predstavlja zgodbo desetletja, saj je pripeljala do velikih političnih in drugih sprememb, ki so vladali v tem delu sveta že od konca druge svetovne vojne in kolonialne ureditve, ko so se evropske države umaknile in omogočile prihod diktatorjem, oziroma monarhom brez omejenih mandatov vladanja (Wikipedia 2012a).

V več desetletjih nedemokratskega vladanja in diktature so se v državah arabskega sveta razširili politična korupcija, kršenje človekovih pravic in politična represija. Ob tem so se povečali stopnja brezposelnosti in lakota ter ekonomski razkorak med elito in ostalim prebivalstvom. Vse naštetu skupaj z demografskimi spremembami² so v državah stopnjevale nezadovoljstvo in napetosti v družbah, ki so s pomočjo svetovnih pojavov oziroma kriz³ povzročile številne nemire, proteste in oborožene spopade, ki so v številnih primerih pripeljali do menjave oblasti (Breisinger in drugi 2011; Javid 2011; Food and Agriculture Organization of the ZN 2011).

Revolucionarna gibanja in Arabsko pomlad je zanetila iskra iz Tunizije, ko je 17. decembra leta 2010 s protestnim samovžigom v mestu Sidi Bouzid mlad trgovec zelenjave Mohamed Bouazizi opozoril na krivice, revščino, korupcijo, politično represijo, brezposelnost in nevzdržno stanje v državi. Dejanje je sprožilo ogorčenje in obsežne proteste, ki so po 28 dneh pripeljali do odstopa in pobega dotedanjega predsednika Ben Alija. Uspehi v Tuniziji so vzpodbudili prebivalstvo v drugih okoliških državah in sledili so nemiri v Egiptu, po katerih je odstopil predsednik Mubarak. Do nemirov in izbruha državljanske vojne je prišlo tudi v Libiji, različno intenzivni in dolgi nemiri in spopadi so se razplamteli še v številnih drugih

---

¹ Za revolucije v arabskem svetu se je oblikovalo skupno poimenovanje, in sicer se za te dogodke uporablja tudi poimenovanje Arabska pomlad, Arabsko prebujenje ter Arabska vstaja (Wikipedia 2012a).

² V zadnjem desetletju se je v arabskih državah močno povečal odstotek mladega zelo izobraženega prebivalstva, ki s svojim položajem v družbi niso zadovoljni (Javid 2011).

³ Med te dogodke štejem svetovno gospodarsko krizo, ki je izbruhnila v zadnji tretjini leta 2008; drastično povečanje cen hrane konec leta 2007 in v začetku leta 2008; razkritje tajnih dokumentov in depeš s strani Wikileaks-a (Wikipedia 2012a; Food and Agriculture Organization of the ZN 2011).

državah⁴, v nekaterih pa nemiri oziroma spopadi še vedno potekajo (Worth 2011; Soban 2011).

V večini primerov so bili nosilci revolucij mladi in izobraženi ljudje, ki so se za svoje pravice, svobodo govora ter proti represiji in krivicam zoperstavili oboroženim vojaškim in policijskim silam. Na ulicah in trgih so vztrajali noč in dan, večinoma so se organizirali s pomočjo socialnih omrežji in SMS sporočil. Nezadovoljstvu pa so botrovali tudi razkriti dokumenti, ki jih je objavil Wikileaks. Za svoj boljši jutri je v spopadih z vladnimi silami v vseh državah izgubilo življenje več tisoč ljudi, arabska pomlad pa v regiji traja že več kot dve leti in v nekaterih državah napetostim še vedno ni videti konca (Cockburn 2011; Walker 2011; Spencer 2011; Ryan 2011; Howard in drugi 2011).

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA

Predmet preučevanja bo kriza v Libiji, ki je bila rezultat arabske revolucije in je pripeljala do državljanske vojne, ki je trajala od 15. februarja do 23. oktobra leta 2011. V nalogi bodo opisani dogodki, ki so se odvijali pred, med in po državljanski vojni ter kako so ti dogodki vplivali na različna področja v državi in kakšne so zaradi tega razmere, ki vladajo zdaj. Cilj diplomskega dela je s pomočjo analize predstaviti celovit pregled dogodkov v Libiji. Ob tem je cilj tudi opis vzrokov za nastanek krize ter morebitnih skritih interesov določenih držav. Eden temeljnih ciljev pa je predstavitev dogajanja v mednarodni skupnosti in mednarodnih organizacijah, ki je bilo povezano s krizo. Med cilje diplomskega dela pa uvrščam tudi potrditev oziroma zavrnitev hipotez. Z diplomsko nalogo želim čim boljše predstaviti celotno dogajanje in ustvariti celostno sliko, ki bo lahko služila za morebitne primerjave, analize z drugimi podobnimi krizami in dogodki, ki so se, se še vedno oziroma se bodo odvijale.

2.2 HIPOTEZE IN RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

1. Hiter odziv in posredovanje mednarodne skupnosti je bil rezultat interesov določenih držav.

---

⁴ Alžiriji, Libanonu, Jordaniji, Omanu, Saudovi Arabiji, Jemnu, Iraku, Bahrainu, Kuvajtu, itd. (Wikipedia 2012a).

2. Posredovanje in odstranitev Gadafija je prineslo državi večjo stabilnost in boljše družbene razmere.
3. Mandat, ki ga je podelil VS ZN je bil prekoračen, kar je pomagalo upornikom.

2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA

Metode, ki sem jih uporabil pri pisanju diplomske naloge so zbiranje in obravnava relevantnih virov in literature, ki se nanašajo na zastavljeno tematiko. Uporabil sem tudi analizo in interpretacijo različnih sekundarnih virov, kot so različna strokovna poročila oziroma dokumenti, ki so na voljo na uradnih straneh mednarodnih subjektov. Seveda sem podrobno pregledal tudi poročanje medijev. Za nazorno predstavitev razmer v državi sem uporabil tudi analizo statistik in različnih kazalnikov oziroma indikatorjev, opravil pa sem tudi intervju z doktorico Miro Delavec, slavistko, pisateljico in humanitarno delavko, ki zelo dobro pozna razmere v Libiji. Za konec pa je seveda sledila uporaba deskriptivne metode in primerjalne analize zbranih podatkov.

2.4 TEMELJNI POJMI

Temeljni pojmi v tem diplomskem delu so KRIZA, DRŽAVLJANSKA VOJNA in REVOLUCIJA.

2.4.1 Kriza

Kriza – »je situacija ogroženosti nacionalne varnosti zaradi prizadetosti enega ali več kritičnih interesov, pri čemer uporaba običajnih struktur oziroma metod ne zadostuje za zagotavljanje stabilnosti.« (Jenko 2011)

2.4.2 Državljska vojna

Državljska vojna – »je oborožen spopad med razredi, narodi, političnimi ali drugimi nasprotujočimi si skupinami v državi. Cilj državljanske vojne je doseganje različnih političnih ali ekonomskih ciljev. Državljska vojna se razvije kot posledica kopičenja in slabega reševanja socialnih, ekonomskih, političnih ter drugih pomembnih družbenih vprašanj.« (Duh 2009)

Državlјanska vojna – »je spopad, ki poteka v državi, ki je mednarodni subjekt in je članica mednarodne skupnosti. Sprte strani morajo biti politično in vojaško organizirane, ob tem pa morajo javno izražati svoje cilje. Zelo pomembno je, da mora v državljanski vojni nujno sodelovati vodstvo države oziroma strukture, ki državo predstavljajo v mednarodni skupnosti. Uporniki morajo delovati na enem lokalnem teritoriju in od tam rekrutirati svoje člane, ob tem je dopustno rekrutiranje v tujini oziroma delovanje iz tujine, vendar pa morajo uporniki v državi, kjer poteka vojna imeti nadzor nad delom ozemlja. Za državljansko vojno se smatra vojna, ki v prvem letu terja najmanj 500 žrtev, ob tem pa v vseh naslednjih letih konflikta število žrtev ne sme pasti pod 500 na leto. Stran, ki je v vojni šibkejša mora nasprotni strani povzročiti vsaj 100 žrtev, kajti v nasprotnem primeru govorimo v enostranskem nasilju in ne o državljanski vojni. Za konec državljanske vojne se smatra mirovni sporazum, kateremu sledi pol leta miru; prekinitev ognja, premirje ali končanje spopadov, ki traja vsaj dve leti; ali pa zmaga upornikov in postavitve nove vlade.« (Duh 2009; Sambanis 2005)

2.4.3 Revolucija

Revolucija – »je kakršna koli dejavnost, ki s pomočjo neobičajnih, celo nasilnih sredstev povzroči zamenjavo oziroma odstavitev državnega oziroma političnega režima. Poleg zamenjave oblasti revolucija po boju za državno oblast povzroči tudi spremembo na socialnem, ekonomskem in kulturnem področju.« (The Saylor Foundation 2011)

Revolucija – »so prizadevanja za spremembe političnih institucij in utemeljitev politične oblasti v družbi, ki se jo doseže s formalno ali neformalno množično mobilizacijo ter neinstitucionaliziranimi dejavnostmi, ki ogrožajo oziroma spodkopavajo oblast.« (Goldstone 2001)

3 LIBIJA

3.1 SPLOŠNI PODATKI

Libija je obmorska država v Severni Afriki, ki na vzhodu meji na Egipt, na jugovzhodu na Sudan, na Čad in Nigerijo na jugu ter na zahodu na Alžirijo in Tunizijo. Libija s svojimi 1.759.541 kvadratnimi kilometri predstavlja tretjo največjo državo v Afriki in sedemnajsto

največjo državo na svetu. Država je svojo neodvisnost dočakala 24. decembra leta 1951 z razglasitvijo kraljevine, ko se je Italija odrekla vsem kolonialnim zahtevam in, ko je Generalna skupščina OZN (UNGA) sprejela resolucijo o neodvisnosti Libije. Kraljevina se je obdržala vse do 1. septembra leta 1969, ko je majhna skupina v državi izvedla vojaški udar. Libija oziroma njeno ozemlje je bilo v zadnjih dveh stoletjih pod različno oblastjo razdeljeno na različno število različno velikih enot⁵. Danes pa velja ureditev iz leta 2007, država je razdeljena na dvaindvajset okrožij⁶, ki se nato delijo na manjše podenote (U.N. Demographic Yearbook 2006; Wikipedija 2012b; Pan 1949; Law 2012; Anderson 2006).

3.2 PREBIVALSTVO

Država ima 6,6 milijona prebivalcev, njihova koncentracija je na razvitejšem in nepuščavskem severu države, kjer na približno 10 odstotkih ozemlja živi 90 odstotkov vsega prebivalstva. Kar 88 odstotkov ljudi živi v urbanem okolju, največja koncentracija prebivalstva pa je v treh največjih mestih Tripoli, Bengazi in Misrata. Glavno mesto države Tripoli se nahaja ob obali na zahodnem delu države, v njem in njegovi okolici pa živi dobrih 2,2 milijona ljudi. Večina prebivalstva v Libiji je arabskega izvora, kljub temu pa obstaja v državi okrog 140 različnih plemen in klanov, ki jih povezuje islamska vera⁷ (Anderson 2006; Index Mundi 2012a; Spiegel online 2012; Spiegel online 2011).

3.3 GOSPODARSTVO

Libijsko gospodarstvo je v veliki meri odvisno od državnih zalog nafte in naftne industrije. Po ocenah, ki jih podaja OPEC, znane državne zaloge nafte obsegajo 7,489 milijonov litrov, kar je največ v Afriki. Večina naftne proizvodnje je usmerjena v izvoz, kar je državi omogočilo ogromne zasluge. Dohodki so omogočili, da je država postala ena izmed najbogatejših držav v Afriki. Dodatne pozitivne vplive na gospodarstvo so prinesle sprejete reforme in odprava gospodarskih sankcij s strani Združenih narodov, kar je omogočilo privatizacijo različnih podjetij in približevanje globalnemu kapitalističnemu trgu. Poleg naftne industrije so v libijskem gospodarstvu prisotne še petrokemična industrija, proizvodnja železa, jekla in

---

⁵ Prva znana in historična delitev libijskega ozemlja izhaja iz obdobja Otomanskega cesarstva, ko je bila Libija razdeljena na tri province (arab. Muhafazah) na Fazzan, Cyrenaica in Tripolitania (Wikipedija 2012b).

⁶ Arabsko poimenovanje okrožij je shabiya (Law 2012).

⁷ 97 odstotkov prebivalstva je islamske vere (Sunitski islam), 2 odstotka je kristjanov, 1 odstotek je drugih verstev (Anderson 2006).

aluminija. Gospodarske koristi so si obetali tudi od turizma, saj so v zadnjem obdobju namenjali veliko denarja za razvoj turizma. V zadnjih letih pa so spodbujali tudi ribolov in predvsem kmetijske projekte⁸, saj se je povpraševanje po hrani z leti povečevalo, samooskrba, ki jo je uspelo zagotoviti domače kmetijstvo pa je predstavljalo le 25 odstotkov vse potrebne hrane (Anderson 2006; OPEC 2006; CIA 2011; BBC News 2004; Hays 2010; Water-technology 2011; OPEC 2011).

4 LIBIJA PRED KRIZO

Libijo je pred revolucijo dobrih štirideset let vodil Omar Moamer el Gadafi, ki je na oblast prišel z vojaškim udarom. Kljub diktaturi in politični ureditvi, ki je predstavljala neko mešanico socializma in islama, in je temeljila na zeleni knjigi⁹, so bile razmere za življenje v državi zaradi velikih nahajališč nafte¹⁰ relativno dobre. Libija je tako do revolucije veljala za najbolj razvito državo Severne Afrike (Anderson 2006; Silver 2011; Vandewalle 2011; Videmšek 2011; CIA 2011).

V virih tako lahko zasledimo vrsto ugodnosti, ki so jih omogočili dobički pri prodaji nafte:

- BDP (GDP) na prebivalca Libije je bil pred državljansko vojno 14.200 \$,
- Sistem socialne pomoči je bil primerljiv s tistim v razvitih državah in je vseboval denarno pomoč, popust pri transportu, nakupu hrane, oblačil ter plačilu elektrike,
- povprečna plača je bila 1100 \$,
- država je po sklenitvi zakonske zveze vsakemu paru podarila 64.000 \$ za nakup stanovanja,
- par je za vsakega novorojenčka prejel še po 7.000 \$,
- država je spodbujala tudi podjetništvo, saj je vsak posameznik ob odprtju podjetja dobil od države začetni kapital,

---

⁸ V bližini mesta Kufra na puščavskem jugu države so zgradili namakalno infrastrukturo, ki dobiva vodo iz sistema GMR, ki črpa vodo iz naravnih nahajališč podzemne vode in omogoča kmetijsko obdelovanje površin v značilni obliki krogov (Water-technology 2011).

⁹ Knjiga, ki jo je napisal Moamer el Gadafi in v kateri je opisana politična teorija (Vandewalle 2011).

¹⁰ Libija ima največje zaloge nafte v Afriki in devete največje na svetu, ob tem pa prihodki naftne industrije predstavljajo 80 odstotkov celotnega BDP-ja Libije (Videmšek 2011).

- šolstvo je bilo popolnoma brezplačno, mogoč pa je bil tudi študij v tujini,
- zdravstveno zavarovanje je bilo za državljane brezplačno,
- cene hrane in elektrike so bile minimalne,
- država je dajala tudi različno visoke subvencije in brezobrestna posojila za nakupe različnih dobrin (24ur 2011a; Švab 2011).

Poleg vseh omenjenih finančnih ugodnosti, ki so zagotovo vplivale na kakovost življenja v Libiji, so na boljše razmere za življenje v Libiji glede na druge države v regiji kazali tudi različni indeksi oziroma kazalniki. Tako so bile v letu 2010, torej pred začetkom nemirov in revolucije, stopnje različnih kazalnikov, kot so na primer indeks človekovega razvoja (HDI)¹¹, stopnja pismenosti prebivalstva, itd., boljši kot v državah v regiji, kjer se je tudi odvijala arabska pomlad (Human Development reports 2012).

Tabela 4.1: Primerjava vrednosti indeksov Libije z drugimi državami

Indeksi za leto 2010 Država	BDP na prebivalca	Indeks človekovega razvoja	Stopnja pismenosti ¹²	Stopnja brezposelnosti
Libija	14.100\$	0.770	82.6%	13%
Egipt	6.500\$	0.620	70.3%	9%
Tunizija	9.600\$	0.683	74.3%	13%
Hrvaška	18.200\$	0.767	98.1%	18.4%
Slovenija	28.600\$	0.828	99.7%	11.8%

Vir: CIA The World FactBook (2012b); Human Development Reports (2010); Index Mundi (2010a,b).

Iz zgornje razpredelnice lahko vidimo, da je bila Libija v primerjavi z ostalima državama Severne Afrike pri vseh kazalnikih, razen pri brezposelnosti, precej boljša, še več, pri nekaterih lahko vidimo, da je primerljiva s Hrvaško, za katero vemo, da je kandidatka za

¹¹ Indeks človekovega razvoja je primerjalno merilo za države, izračunano iz življenjske dobe, stopnje pismenosti, stopnje izobrazbe in življenjske ravni. Z namenom ocenjevati in primerjati revščino po širših merilih, kot le na podlagi dohodkov sta ga leta 1990 ustvarila nobelovec Amartya Sen in vplivni pakistanski ekonomist Mahbub ul Haq s pomočjo Gustava Ranisa z univerze Yale in lorda Meghnada Desaija iz Londonske ekonomske šole in je vse odtlej del Poročila o človekovem razvoju Razvojnega programa Združenih narodov (Human Development reports 2012).

¹² Odstotek prebivalstva starih 15 let in več, ki znajo brati in pisati (CIA 2012b).

vstop v Evropsko unijo. Leta 2010 je bila Libija po indeksu HDI na 53. mestu¹³ med 169 državami, pri višini BDP-ja na prebivalca pa je Libija zasedala 88. mesto¹⁴ med 226 državami (Jawed 2005; CIA 2012b; Human Development Reports 2010; Index mundi 2010a; Index mundi 2010b).

5 VZROKI ZA IN IZBRUH REVOLUCIJE

5.1 VZROKI ZA IZBRUH NEMIROV IN REVOLUCIJE

Če so bili nemiri in revolucije v večini drugih držav v regiji tesno povezane z revščino, visokimi cenami hrane in posledično lakoto, slabimi življenjskimi pogoji, v drugem planu pa tudi z brezposelnostjo, korupcijo, kršenjem svobode govora, itd., lahko za Libijo rečemo, da vsaj prvi del vzrokov ne velja. Izbruh nemirov v Libiji ni bil v tolikšni meri povezan s slabimi ekonomskimi razmerami in finančnim stanjem prebivalstva, saj so sodeč po različnih kazalcih imeli za afriške razmere visok življenjski standard. Glavni razlogi za nezadovoljstvo prebivalcev Libije so bili visoka stopnja korupcije¹⁵, kršenje človekovih pravic in zatiranje svobode izražanja. In ravno zatiranje svobode izražanja je bil, kljub določenemu napredku na področju spoštovanja človekovih pravic in pravic žensk, eden večjih vzrokov za nemire, saj je v državi vladala visoka stopnja cenzure in znani so primeri, ko je kritiziranje oblasti imelo za posledico smrtno kazen. Poleg tega vzroke za proteste oziroma nemire lahko najdemo tudi v drugih družbenopolitičnih težnjah ljudi, med katerimi je zagotovo prednjačila želja po demokratični ureditvi. Dodatno nezadovoljstvo je povzročilo tudi razkritje diplomatskih depeš, ki so razkrivale luksuzno življenje visokih predstavnikov oblasti. Gadafi se je zaradi tega v zadnjih nekaj letih trudil pomiriti strasti z napovedjo različnih političnih reform, ki so predvidevali ukinitve velikega števila ministrstev, kar, naj bi zmanjšalo korupcijo in preprečilo zlorabe državnega proračuna, ob tem pa naj bi z neposrednimi dostopom do sredstev proračuna povečal koristi družbe (Spencer 2011; Transparency International 2010; Lichtbau in drugi 2011; Ghanmi 2008; United Nation General Assembly 2011; Elijahmi 2006).

---

¹³ Egipt je bil na 101. mestu, Tunizija na 81. mestu, Hrvaška na 51. mestu in Slovenija na 29. Mestu (Human Development Reports 2010).

¹⁴ Egipt je bil na 136. mestu, Tunizija na 113. mestu, Hrvaška na 67. mestu in Slovenija na 46. Mestu (CIA 2012b).

¹⁵ Indeks percepcije korupcije, ki ga objavlja Transparency International obsega lestvico od 1 do 10, pri čemer 1 pomeni visoko stopnjo korupcije, stopnja 10 pa nizko stopnjo korupcije. Libija je v letu 2010 zasedala 146. mesto z indeksom 2.2 (Transparency International 2010).

Poleg vseh naštetih notranjih državnih dejavnikov, ki so vplivali na razvoj dogodkov v Libiji, sem zasledil tudi omembe o zunanjem vplivanju, ki naj bi si prvotno ljudsko gibanje na vzhodu države, katerega so sestavljali mladi ljudje iz tako imenovane google generacije v Bengaziju, prisvojilo za potrebe lastnih interesov. Zgodba o tujem vpletanju se je začela, ko je oktobra leta 2010 iz Tripolisa v Pariz prebegnil šef Gadafijevega protokola Nuri Mesmari, ki naj bi omogočil francoski obveščevalni službi, da je z njegovo pomočjo, Mesmari je bil človek z zelo pomembnimi zvezami v Libiji, skovala načrt za zamenjavo režima. Nekaj mesecev je trajalo, da so na svojo stran pridobili ključne posameznike in pripravili državni udar. Potrebovali so dober kontekst, izgovor za izvedbo načrta. Ko so izbruhnili protesti pripadnikov ljudskega gibanja v Bengaziju, ki so jih zelo verjetno večinoma spodbujali zarotniki iz Pariza, je bil primeren trenutek, da blok zveze NATO in določene države Arabske lige pritisnejo na vso moč. V ozadju so bili gospodarski interesi posameznih držav. Ni šlo le za nafto, pač pa tudi za zlato¹⁶ in vodo ter strateške interese NATO pakta, Združenih držav Amerike (ZDA) in določenih arabskih držav. Francija je hotela preprečiti napoved Gadafija, da bo umaknil libijski denar¹⁷ iz francoskih bank in ga prenesel v kitajske, kar bi bil slab zgled drugim arabskim državam. Jezna je bila tudi, ker Libija ni hotela kupiti ponujenih francoskih lovcev Rafale in graditi francoskih jedrskih elektrarn. Francoski Total si je želel več libijske nafte. Tri francoske multinacionalke, ki nadzorujejo 40 odstotkov svetovne proizvodnje pitne vode, so se želele polastiti libijske Velike umetne reke¹⁸. Velike multinacionalke in zahodne finančne elite so želele preprečiti uresničitev Gadafijevih načrtov po uvedbi enotne afriške valute in enotnega afriškega trga, ki bi povečal pogajalsko moč celotnega kontinenta. Med Gadafijem in savdskim dvorom je obstajala huda zamera vsaj od leta 2002, ko je Gadafi na srečanju Arabske lige kralja Abdulaha ozmerjal z izdajalcem arabskega ljudstva, ker je podprl ameriški napad na Irak. Katar pa so zanimalo naložbe in upravljanje libijskih energetskega poslova, zato je že v začetnem obdobju upora pomagal ustanoviti novo centralno banko v Bengaziju. Vse zainteresirane arabske države pa so si želele tudi uničiti sekularne arabske republike, saj so si kot avtokratske monarhije ali emirati prizadevale v arabskem svetu vladavine tipa muslimanske bratovščine (Kocjan 2012; RT 2011; Escobar 2011).

---

¹⁶ Libija naj bi po podatkih imela v svojih sefih pred državljansko vojno več kot 140 ton zlata (RT 2011).

¹⁷ V različnih državah sveta in njihovih bankah je bilo pod upravljanjem Libijskega suverenega sklada 187 milijard ameriških dolarjev libijskega denarja (Kocjan 2012).

¹⁸ Sistem velike umetne reke (GMR), kjer gre za milijarde ameriških dolarjev vreden vodovodni projekt, ki je bil zgrajen z nekaj kanadske tehnične pomoči, toda v celoti z libijskim denarjem, brez posojil mednarodnih finančnih ustanov. V zbiralnikih pod saharskim peskom, ki z vodo oskrbujejo mesta na sredozemski obali, je za tisoč let vodnih zalog (Kocjan 2012).

5.2 ZAČETEK PROTESTOV IN IZBRUH DRŽAVLJANSKE VOJNE

Protestniki v Libiji so se prvič zbrali 15. februarja 2011. Prvi dan se je v Bengaziju, kjer se je revolucija začela, zbralo le okoli 200 ljudi. Protestnike je na začetku vzpodbudilo dogajanje iz Tunizije in Egipta, kjer so se protesti odvijali že dober mesec. Libijski protestniki so se torej zgledovali po ostalih protestnikih v severni Afriki. Na začetku so bili med protestniki in pozneje uporniki pretežno civilisti in nekaj vojakov, ki so se pridružili upor, pozneje pa so dogodke izkoristile tudi različne islamistične skupine, po navedbah libijskih oblasti pa tudi teroristične skupine, katerih pripadniki so se priključili upornikom. Do 18. februarja so protestniki zavzeli večino mesta Bengazi, 20. februarja pa so se protesti razširili z vzhoda države do glavnega mesta Tripoli. Ker oblast ni bila pripravljena na proteste, ti so bili namreč vseskozi prepovedani, se nanje ni znala odzvati drugače, kot s silo. Na začetku so poskušali nemire obvladovati z vodnimi topovi, solzivcem in gumijastimi naboji, zaradi česar je bilo ranjenih nekaj deset ljudi. Vendar pa so se nemiri in nasilje stopnjevali, kar je pripeljalo do uporabe strelnega orožja z ostrim strelivom, to pa do do smrtnih žrtev. Protestniki so zažigali vladne zgradbe, policijske postaje, televizijske postaje, itd. Z vsakim dnem je bilo med protestniki več mrtvih¹⁹, kar je opogumilo še več ljudi, da so odšli na ulice. Protestniki so postajali številčnejši iz dneva v dan, pridružili pa so se jim tudi nekateri generali in visoki uradniki ter funkcionarji²⁰. Ker oblast z nasiljem ni prenehala, so se bili protestniki primorani preoblikovati v upornike, ob tem pa se je v Bengaziju oblikoval tudi Nacionalni prehodni svet²¹ (NTC), ki je predstavljal politični glas upora in upornikov (BBC News 2011a; RTV SLO 2011a; Al Arabiya News 2011; Elliott 2011; Golovnina 2011a; Simons in MacFarquhar 2011; Golovnina 2011b; NEWS Limited 2011; Brlan in Škrjanc 2012).

Začela se je državljanska vojna. Vlada je v boju proti upornikom angažirala vse razpoložljive sile, od ostrostrelcev in topništva do letalstva in vojnih ladij. V prvih dneh spopadov je bilo v spopadih več sto²² mrtvih in ranjenih. Dogajali so se sistematični napadi na reševalce, ki so pomagali ranjenim na ulicah. Različne skupine, predvsem vladne, so vdirale v bolnišnice, kjer so izvajali usmrtitve ranjenih nasprotnikov. Uporniki pa so mučili in pobijali vse, ki so bili

---

¹⁹ Po poročanju Mednarodnega kazenskega sodišča (ICC), je bilo med protesti pred začetkom vojne ubitih od 500 do 700 protestnikov (Simons in MacFarquhar 2011).

²⁰ Na stran libijskih upornikov proti režimu Moamerja Gadafija je prestopil tudi nekdanji dolgoletni drugi človek režima Abdel Salam Džalud (RTV SLO 2011a).

²¹ Predstavljal je »de facto« parlament Libije, ki so ga ustanovili nasprotniki Gadafijevega režima in je bil namenjen koordinaciji vseh naporov, ki so bili usmerjeni za doseg sprememb v državi (Brlan in Škrjanc 2012).

²² Na Zelenem trgu v središču mesta Tripoli je samo v enem dnevu umrlo od 600 do 700 ljudi (BBC News. 2011b).

kakor koli povezani z osovraženo oblastjo. Na terenu je prihajalo do resnih kršitev humanitarnega prava in zločinov proti človečnosti, za katere so bili odgovorni tako uporniki kot vladne sile. Uporniki so bili visoko motivirani, vendar se je zaradi slabe oborožitve in izurjenosti kmalu začela kazati premoč Gadafijeve vojske. Vojska se je začela zatekati tudi k uporabi različnih raket ter kasetnih²³ bomb, ki so zahtevale veliko smrtnih žrtev med civilisti. V spopadih je vladna stran, domnevno pa tudi uporniki, uporabljala številne plačance²⁴ iz različnih držav Afrike, med plačanci je bilo tudi veliko posameznikov iz Evrope in držav nekdanje Jugoslavije. Plačanci so opravljali predvsem tiste najbolj okrutne naloge, ki so jih pripadniki stalne vojske zaradi akcij proti civilistom ali plemenskih povezav zavrnili²⁵. Pritiski protinapadov vladnih sil so kljub velikemu številu prebegov na stran upornikov in pridobitvi sofisticiranih oborožitvenih sistemov²⁶ povzročili, da so uporniki začeli izgubljati mesto za mestom. Enote zveste polkovniku Gadafiju so v nekaj dneh zasedle mesta Misrata, Zawiya, Brega in Ras Lanuf. Uporniki so se po teh porazih umikali vse bolj na vzhod proti mestu Bengazi. Ker so se Gadafijeve enote začele vse bolj približevati Bengaziju, je tudi mednarodna skupnost pohitela s sprejetjem resolucije Varnostnega sveta Združenih narodov (VS ZN) in z vojaško operacijo. In omenjena angažiranost mednarodne skupnosti je povzročila tudi spremembo razmerja moči na kopnem, saj so, po začetku letalskih napadov mednarodnih koalicije na vladne cilje, uporniki začeli prevzemati pobudo, kar se je kazalo skozi niz vojaških uspehov in tudi s končno zmago in zavzetjem mest²⁷ ter drugega državnega ozemlja (Delo 2011a; BBC News 2011b; Evropski parlament 2011; Delo 2011b; Rettman 2011; News24 2011a; International Business Times 2011; Amnesty International 2011a; Amnesty International 2011b; News24 2011b; Xuequan 2011; Heneghan 2011; NATO 2011).

6 ODZIV MEDNARODNE SKUPNOSTI

Kot odgovor na dogajanje v Libiji in stopnjujoče se nasilje, ki se je začelo februarja, so Združeni narodi oziroma Varnostni svet (UNSC) izkoristili možnost, ki jo imajo, da vzpostavijo mednarodni mir in varnost. Rezultat tega je bila resolucija 1973 z 29 členi

---

²³ Mednarodna konvencija o kasetnem strelivu, ki jo podpira 111 držav sveta, prepoveduje uporabo, proizvodnjo, skladiščenje in trgovino tega orožja (Evropski parlament 2011).

²⁴ Plačanci naj bi od Gadafija dobili od 1000\$ pa do več 10.000\$ na dan, cena je bila odvisna od države, iz katere je prihajal posameznik in od njegovih veščin (Rettman 2011; International Business Times 2011).

²⁵ Zaradi nespoštovanja ukazov so poveljniki usmrtili več deset lastnih vojakov (News24 2011a).

²⁶ Na stran upornikov je prebežal del zračnih sil z nekaj lovskimi letali MiG-21 in MiG-23 ter jurišnimi helikopterji Mi-25 (Heneghan 2011).

²⁷ Glavni prelomni trenutek je predstavljala bitka za Tripoli, ki se je začela 20. avgusta in ki so jo uporniki tudi s pomočjo zavezniškega bombardiranja dobili 28. avgusta (NATO 2011).

oziroma določili, ki je bila sprejeta 17. marca 2011, torej v času, ko so vladne sile v Libiji upornike stiskale v zadnji kot, v Bengazi. Omeniti je potrebno, da se deli resolucije 1973 navezujejo oziroma razširjajo določila iz resolucije 1970. Resolucija je bila sprejeta z desetimi glasovi za in nobenim glasom proti, ob tem, da so se Rusija, Kitajska, Brazilija, Nemčija in Indija vzdržale glasovanja. S sprejetjem resolucije po 7. poglavju Ustanovne listine ZN je vojaško posredovanje dobilo pravno podlago in članice Združenih narodov so lahko posredovale v konfliktu. Vodilno vlogo pri posredovanju so prevzele Francija in Velika Britanija ter v manjši meri tudi ZDA, ki so že od začetka zavrnilo vodilno vlogo (Türk 2007, 341-351; Pannell 2011; UN News Centre 2011, Brilan in Škrjanc 2012).

6.1 PREGLED, RAZČLENITEV IN OPIS RESOLUCIJE

Sprejeta resolucija se je na splošno zavzemala za zaščito civilnega prebivalstva pred nasiljem, ki so ga povzročale vladne sile, to pa naj bi dosegli z uredbo o prepovedi vseh poletov na območju Libije in z uporabo vseh potrebnih sredstev za zagotovitev varnosti civilnega prebivalstva. V nadaljevanju bom poleg že omenjenih točk resolucije navedel še preostale pomembne točke, s katerimi resolucija:

1. Zahteva takojšnjo vzpostavitev premirja in popolno prenehanje nasilja, napadov ter zlorab proti civilistom;
2. Zahteva, da libijske oblasti spoštujejo zahteve mednarodnega prava, mednarodnega humanitarnega prava, človekovih pravic in sprejetje vseh potrebnih ukrepov za zaščito civilnega prebivalstva in zagotovitev izvajanja njihovih osnovnih potreb, ob tem pa naj zagotovijo hiter in neoviran prehod humanitarne pomoči;
3. Pooblašča članice ZN, da uporabijo vse potrebne ukrepe za zaščito civilistov in območij naseljenih s civilnim prebivalstvom, ki jim grozijo napadi, ob tem pa niso dovoljene nikakršne oblike okupacijskih sil na ozemlju Libije. To se nanaša tudi na mesto Bengazij, ki je veljalo za bazo upornikov;
4. Naroča vsem članicam, da nemudoma obvestijo Generalnega sekretarja oziroma Varnostni svet ZN o ukrepih, ki so jih izvedli v skladu z določili resolucije;

5. Prepoveduje vse polete oziroma prelete v libijskem zračnem prostoru z namenom zaščite civilnega prebivalstva. Obstajajo pa izjeme, za katere ne velja prepoved letov nad Libijo, to pa so humanitarni leti, ki so namenjeni dostavi hrane, medicinskih pripomočkov, humanitarnih delavcev, evakuaciji tujih državljanov in leti, ki jih odobrijo ZN in države Arabske lige;
6. Zaostruje embargo na orožje, ki je bil uveden že februarja v resoluciji 1970, in sicer tako, da nalaga državam članicam ZN, da ob utemeljenih podatkih o prepovedani vojaški opremi ali plačancih preverjajo pristanišča in letališča na lastnem ozemlju in da s svojimi zmogljivostmi prestrežejo ladje in letala, ki so namenjena v ali iz Libije z namenom nadzora in inšpekcijskega dela;
7. Razširi ukrepe zamrznitev premoženja, ki so bili uvedeni z resolucijo 1970 še na tri člane družine Gadafi in s tem na celotno družino Gadafi, ministra za obrambo, direktorja vojaške obveščevalne službe, direktorja zunanje varnostne organizacije in sekretarja javne gospodarske službe. Sredstva pa so zamrznili tudi libijski centralni banki, državni naftni korporaciji ter drugim finančnim organizacijam, ki so bile pod vplivom Gadafija. Pojem sredstva se nanaša na vse finančno premoženje, ekonomske vire, ki so neposredno ali posredno v lasti ali pod nadzorom libijske centralne oblasti oziroma polkovnika Gadafija in njegove družine;
8. Razširi listo oseb iz resolucije 1970, ki imajo prepoved potovanj, na listo tako uvrsti še libijskega veleposlanika v Čadu in guvernerja libijske regije Ghat zaradi nevarnosti novačenja plačancev za vladne sile;
9. Naroča vsem državam, da preprečijo vsem letalom, ki so v lasti Libije, ali za njih obstaja sum, da prevažajo plačance ali vojaško opremo, vzletanje, pristajanje ali prelet njihovega teritorija, če ni bilo predhodne odobritve s strani odbora ZN za nadzor sankcij ali če gre za primer zasilnega pristanka;
10. Zahteva, da generalni sekretar ZN za obdobje enega leta ustanovi skupino osmih strokovnjakov, ki bodo nadzirali izvajanje resolucije, zbirali, pregledovali in analizirali informacije držav članic, relevantnih organov ZN in regionalnih organizacij v zvezi z izvajanjem ukrepov določenih v resoluciji, dajali priporočila za

izboljšanje izvajanja ukrepov ter zagotavljali Varnostnemu svetu vmesna poročila o njihovem delu ter končno poročilo pred končanjem njihovega mandata (Aljazeera 2011a; The Guardian 2011; Varnostni svet 2011a; Bršan in Škrjanc 2012).

6.2 POSREDOVANJE MEDNARODNE SKUPNOSTI

Dva dni po sprejetju resolucije, 19. marca 2011, je stekla vojaška intervencija koalicije voljnih držav²⁸, katerih cilj je bil implementacija in spoštovanje določil iz sprejete resolucije Varnostnega sveta. Operacija se je začela z obsežnim bombardiranjem pomembnih točk libijskih oboroženih sil. Sledila je pomorska blokada in prevzem nadzora nad zračnim prostorom nad Libijo. Sledili so sistematični zračni napadi na vladne sile in njihovo težko oborožitev. V dveh tednih so zavezniška letala uničila okoli 30 odstotkov vseh vojaških zmogljivosti libijskih oboroženih sil. Glavnino zračnih sil koalicije so prispevale »vodilne« države Francija²⁹, Velika Britanija in na začetku tudi ZDA³⁰, ki so vodile operacije do 23. marca 2011, ko je nadzor zaradi želje po skupnem in enotnem poveljevanju, nad izvajanjem embarga, pomorske blokade in »no-fly zone« prevzel NATO, kontrola nad napadi na kopenske tarče pa je ostala v domeni držav, katerih letala so izvajala napade vse do 31. marca, ko je tudi nad tem nadzor prevzel NATO. Poleg vojaškega posredovanja je mednarodna skupnost ustanovila tudi posebni sklad, ki je razpolagal z 250³¹ milijoni dolarjev, ki so bili namenjeni za pomoč upornikom in Nacionalnemu prehodnemu svetu (Dnevnik 2011a; Dnevnik 2011b; Aljazeera 2011b; Burns in Werner 2011; Damon in drugi 2011; Norington 2011; Delo 2011c; RTV SLO 2011b).

Po sedmih mesecih, stotinah milijonov evrov³², smrti Moamerja Gadafija in 26.000 poletih zavezniških letal, ki jih je prispevalo osem držav, je bilo 27. oktobra s sprejetjem resolucije 2016 določeno, da se mandat za posredovanje v Libiji zaključí 31. oktobra 2011 ob 23.59 po

---

²⁸ Večina držav, ki je tako ali drugače sodelovala oziroma je sodelovanje ponudila je bilo članic NATO pakta (Albanija, Belgija, Bolgarija, Kanada, Danska, Francija, Grčija, Italija, Nizozemska, Norveška, Romunija, Španija, Turčija, Velika Britanija, ZDA), sodelovale pa so še Jordanija, Katar, Švedska in Združeni arabski emirati, ki niso člani NATO pakta. Slovenija ni želela sodelovati (Wikipedia 2012c).

²⁹ 35 odstotkov vseh poletov in napadov na libijske cilje so izvedla vojaška letala francoskih zračnih sil (Wikipedia 2012c).

³⁰ Zaradi prisotnosti na večih območjih v širši regiji in zavračanja vodilne vloge v Libiji so 4.4.2011 ZDA umaknile vsa svoja letala (Dnevnik 2011b).

³¹ Predstavniki Nacionalnega prehodnega sveta so države prosile za pomoč v višini več milijard dolarjev, saj naj bi slabe razmere v gospodarstvu v času spopadov lahko povzročile kolaps države (RTV SLO 2011b).

³² Levji delež stroškov za operacijo so prispevale ZDA s 785 milijoni evrov, Velika Britanija je prispevala okoli 340 milijonov evrov, Francija pa približno 300 milijonov evrov (RTV SLO 2011c).

lokalnem libijskem času. Omenjena resolucija je preklicala vse prejšnje resolucije za Libijo, s tem pa je umaknila sankcije proti libijskim finančnim institucijam in v določeni meri odpravlja embargo na uvoz orožja v Libijo z namenom, da bi si lahko libijski nacionalni prehodni svet (NTC) zagotovil določeno vrsto in količino orožja in opreme za zagotavljanje stabilnih razmer v državi. V celoti pa je resolucija ohranila sankcije proti Gadafijevim sodelavcem in posameznim članom Gadafijeve družine. Nova resolucija je tudi naložila novi libijski oblasti, da mora spoštovati človekove pravice, pravice manjšin in se ravnati v skladu z mednarodnim pravom in ostalimi mednarodnimi predpisi in zakoni ter v državi vzpostaviti vladavino prava. Libijske oblasti morajo prav tako uporabiti vsa sredstva pri preprečevanju povračilnih ukrepov, kot so izvensodne usmrtitve, ki so se začele pojavljati proti koncu mandata. Na koncu pa je resolucija tudi poudarila, da se bodo ZN še vračali k vprašanju Libije (24ur 2011b; Slovenska tiskovna agencija 2011; RTV SLO 2011c; Varnostni svet 2011b; Brlan in Škrjanc 2012).

6.3 GADAFIJEVA SMRT

Začetek konca Gadafija se je začel 20. oktobra v jutranjih urah, ko je s svojimi najbližjimi sodelavci, sinom Mutassimom in skupino privrženecv po padcu mesta Sirte poskušal pobegniti iz rodnega mesta. Konvoj 75 vozil so opazila zavezniška izvidniška letala, ki so sporočila položaj in omogočila napad. Napad je sprožilo brezpilotno letalo, sledili pa so močnejši napadi francoskih zračnih sil. V napadih je bila poškodovana ali uničena večina vozil, tudi vozilo, v katerem je bil Gadafi. Po napadu se je Gadafi skupaj s sinom in ministrom za obrambo zatekel v bližnjo hišo, ki so jo nato napadli uporniki. Gadafi se je zatem s skupino osebnih stražarjev zatekel v cev kanalizacije, kjer so utrdili položaj za poslednji boj. V boju je bil samodržec ranjen, a se ne ve točno ali so ga v nogo in hrbet ranili streli upornikov ali so ga zadeli šrapneli granate, ki naj bi jo vrgel eden od njegovih varnostnikov. Gadafija so zajeli živega, a so ga kmalu za tem uporniki³³ ubili³⁴ s strelom v glavo. Zaradi tega so se oglasili tudi mnogi, pretežno ruski strokovnjaki, ki so opozarjali, da je usmrtitev Gadafija resna kršitev mednarodnega prava, po katerem bi se moralo o njej izreči Mednarodno kazensko sodišče v Haagu (ICC), saj bi morale vse strani spoštovati ženevske konvencije iz leta 1949, tudi konvencijo o stanju ranjenih in bolnih

---

³³ Ubil naj bi ga 22-letni Sanad al Sadek al Ureibi z dvema streloma, kot dokaz pa je ponudil pečatni prstan ubitega Gadafija (24ur 2011c).

³⁴ Nacionalni prehodni svet je zagotovil, da z njihove strani zagotovo ni bil izdan ukaz o usmrtitvi Gadafija (Gaynor in Zargoun 2011).

pripadnikov oboroženih sil na terenu, ki v 3. členu pravi, da je treba humano obravnavati vse, ki so orožje odložili zaradi bolezni, ran, pridržanja ali drugega razloga, zato so Gadafijevo usmrtitev označili za vojni zločin. Truplo so nato prepeljali v mesto Misrata, kjer so truplo pokojnega voditelja in njegovega sina postavili na javno razstavo v mestno hladilnico kot dokaz, da je nekdanji vodja zares mrtev. Truplo je bilo v hladilnici do 24. oktobra, potem pa so ga izročili svojcem, ki so ga pokopali na neznani lokaciji v puščavi, saj so jim zaradi bojazni pred množičnim romanjem na grob pokojnika prepovedali pokop na pokopališčih v Libiji (24ur 2011c; BBC News 2011c; BBC News 2011č; Aljazeera 2011c; Evans 2012; Gaynor in Zargoun 2011; BBC News 2011d; Musharbash in Gebauer 2011; Williams 2011; Fahim in drugi 2011; Fahim 2011; Harding 2011; Frelih 2011).

6.4 OCENA IZVEDBE MANDATA

Na mandat, v katerem je sodelovalo 18 članic ZN, od tega je bila večina držav članic NATO pakta, le Jordanija, Katar, Švedska in Združeni arabski emirati niso bili njeni člani, lahko podam oceni, ki sta odvisni od pogleda različnih držav. Ocena je odvisna od strani, iz katere ocenjujemo uspešnost in legitimnost mandata. Za države, ki so sodelovale v operacijah povezanih z Libijo in podprtih z resolucijo 1973 je bil mandat uspešno izpeljan. Še več, vodilne države Francija, Velika Britanija in ZDA so bile po končanem mandatu prepričane, da je šlo za eno najuspešnejših akcij doslej. Po njihovem mnenju naj bi bile vse akcije, vključno s 6.000 letalskimi napadi na različne cilje, v skladu z resolucijo, ki je v eni izmed točk predvidevala uporabo vseh potrebnih sredstev za zaščito civilistov (Dnevnik 2011c; Brlan in Škrjanc 2012).

Na drugi strani pa so ocene večine držav, ki so se že v Varnostnem svetu vzdržale glasovanja o resoluciji popolnoma drugačne. Rusija, Kitajska, Indija in Brazilija so menile, da problematike v Libiji ne bi smeli reševati s silo, pač pa s političnimi sredstvi. Ob tem so navedli tudi precej nepravilnosti, ki jih je storila koalicija držav ob izvajanju operacij, s katerimi naj bi presegli mandat. Koalicija naj bi presegla mandat s številnimi letalskimi napadi, ki so zahtevali na desetine civilnih žrtev, ob tem pa evidentno pomagali upornikom. Mandat naj bi presegli tudi s kršenjem embarga na orožje, saj je Francija s paketi orožja iz zraka oskrbovala upornike. Najhuje pa naj bi države kršile določila resolucije s tem, ko so poslale svoje posebne enote, ki naj bi pomagale upornikom pri napadu na Tripoli, pri iskanju Gadafija in označevanju ciljev za letalske napade. S tem so namreč kršili določilo, ki pravi, da

se na ozemlju Libije ne sme uporabljati nikakršnih okupacijskih sil. Med operacijo naj bi svoje posebne enote v Libijo poslale Francija, Britanija, Jordanija in Katar, omenjene države pa se branijo s pojasnilom, da posebnih enot ne smatrajo kot okupacijskih sil (Baliž 2011; Delo 2011č; RTV SLO 2011č; Starr 2011; Grant 2011; Brlan in Škrjanc 2012; Mladina 2011).

Ocena o tem ali je koalicija držav preseгла mandat ali ne je torej odvisna od posamezne države, ki pa imajo tudi svoje nacionalne interese, ki vplivajo na njihovo stališče in oceno. Tako lahko rečem, da so države koalicije, predvsem tiste glavne, v izvajanju mandata videle priložnost, s katero si lahko pridobijo vpliv v regiji, nov trg za prodajo orožja ter nove zaloge nafte in drugih surovin. Zaradi tega so svoj mandat ocenile za uspešnega in v mejah dovoljenega. Na drugi strani pa so države, ki so mandat ocenile kot kršitev sprejete resolucije s padcem Gadafijevega režima izgubile pomemben trg. To velja predvsem za Rusijo, ki je izgubila več milijard dolarjev vreden orožarski posel in več gradbenih poslov povezanih z naftno industrijo in transportom (Dnevnik 2011č; Brlan in Škrjanc 2012).

7 POSLEDICE DRŽAVLJANSKE VOJNE

Za vsako krizno dogajanje so značilne tudi neljube posledice in dogodki v Libiji pri tem niso izjema, saj so negativno vplivali na celotno državo.

7.1 BEGUNSKA PROBLEMATIKA

Begunci so pred vojno v domovini bežali predvsem v sosednjo Tunizijo, Egipt in Čad, nekateri pa so se odločili tudi za beg preko mediteranskega morja v Italijo. Do 14. junija je v Egipt prebežalo 346.113 ljudi, a se je po koncu vojne v Libijo vrnilo 89 odstotkov vseh beguncev. V Tunizijo je prebežalo še več ljudi, kar 543.003. V Italijo pa je v enakem obdobju kljub zelo črnogledim napovedim zunanjega ministra³⁵ na otok Lampeduza pribežalo 48.000 ljudi. V prvi polovici vojne je Libijo tako zapustilo blizu milijona ljudi, a se je po koncu vojne velika večina ljudi tudi vrnila na svoje domove (Amnesty International 2012; Squires 2011; Asia One 2011; Migration Crisis from Libya 2011a; Migration Crisis from Libya 2011b; United Nations Security Council 2012).

---

³⁵ Zunanji minister Frattini je ob popolnem razpadu sistema v Libiji predvideval, da bo v Italijo poskušalo prebežati med 200.000 in 300.000 Libijcev (Squires 2011).

7.2 ŽRTVE

Število žrtev v oboroženih spopadih v Libiji se odvisno od vira in obdobja zelo razlikujejo, število mrtvih pa niha med nekaj tisoč do 30.000. Zaradi težkega dostopa do podatkov o žrtvah, napačnih in zavajajočih številk ter kaotičnih razmer mednarodne organizacije oziroma drugi zunanji akterji niso mogli urediti točne evidence žrtev. Zaradi teh težav je najbolj celovite podatke, ki obsegajo celotno obdobje spopadov podal Nacionalni prehodni svet, a teh številk ni potrdila nobena od neodvisnih organizacij, tako za omenjene številke obstaja možnost, da niso točne. Po njihovih navedbah naj bi bilo skupaj 25.000 mrtvih, 50.000 ranjenih, 20.000 huje poškodovanih in 4000 pogrešanih oseb. Od tega naj bi bili zračni napadi zavezniških letal po poročanju Gadafijevih predstavnikov odgovorni za smrt 1108 civilistov, ob tem pa naj bi bilo ranjenih še 4500 civilistov (United Nations Security Council 2012; BBC News 2011e; Wikipedia 2012č; BBC News 2011f; Žurnal 24 2011; The Jerusalem Post 2011; RTV SLO 2011d; Dnevnik 2011d).

Obstajajo tudi določene ocene števila žrtev, ki temeljijo na poročanju medijev. Po poročanju različnih medijev naj bi bilo med borci do konca vojne od 5850 do 7250 mrtvih in od 2700 do 2800 pogrešanih oseb, za katere obstaja velika verjetnost, da so mrtvi, saj odkrivajo številna neoznačena množična grobišča. Med civilisti pa naj bi bilo od 5350 do 7050 smrtnih žrtev. Skupno naj bi državljanska vojna po ocenah tujih medijev terjala 17.100 smrtnih žrtev. Poleg tega so bili med žrtvami tudi številni tujci, predvsem novinarji oziroma poročevalci³⁶, ki so svoja življenja izgubili med poročanjem o spopadih, ki so se odvijali na ulicah libijskih mest (United Nations Security Council 2012; BBC News 2011e; Wikipedia 2012č; BBC News 2011f; Žurnal 24 2011; The Jerusalem Post 2011; RTV SLO 2011d; Dnevnik 2011d).

Med žrtve lahko štejemo tudi vse, ki so bili žrtve spolnega nasilja oziroma posilstev. Na grozodejstva, ki so se dogajala v Libiji je prva opozorila podiplomska študentka prava Iman al Obeidi, ki je kljub dejstvu, da je posilstvo v libijski družbi tabu, o katerem se ne govori in velja za veliko sramoto, spregovorila o posilstvu, ki ga je doživela sama. V celotnem obdobju so tako Gadafijeve sile kot tudi uporniki uporabljali sistematična posilstva kot vojaško taktiko oziroma orožje, s katerim so tudi psihološko vplivali na nasprotnike. Mednarodna

---

³⁶ 20. aprila je bil v Libiji ubit režiser Tim Hetherington, soavtor filma *Restrepo* (2010), kronike voda vojakov v vzhodnem Afganistanu, ki je bil med letošnjimi nominiranci za oskarja v kategoriji dokumentarnega filma ter s Pulitzerjevo nagrado nominirani fotograf Chris Hondros (BBC News 2011f).

organizacija Save the Children je med konfliktom poročala, da so žrtve posilstev tudi otroci³⁷ in najstniki, ki jih pripadniki obeh strani ugrabljajo in posiljujejo tudi po več dni. Znanih je več sto primerov posilstev, za katere obstajajo tudi dokazi v obliki posnetkov, ki so jih storilci posneli s svojimi telefoni, a je velika verjetnost, da je bilo posilstev v celotnem obdobju spopadov še veliko več. Strokovnjaki, ki so se in se še vedno ukvarjajo s primeri posilstev vse dokaze, poročila in pričanja žrtev posredujejo Mednarodnemu sodišču za vojne zločine v upanju, da bodo odgovorni kaznovani (United Nations Security Council 2012; BBC News 2011e; Wikipedia 2012č; BBC News 2011f; Žurnal 24 2011; The Jerusalem Post 2011; RTV SLO 2011d; Dnevnik 2011d).

7.3 EKONOMSKA IN GOSPODARSKA ŠKODA

Jasno je, da je kriza v Libiji hudo prizadela tudi njeno gospodarstvo, saj je bila v času spopadov uničena desetina celotne naftne industrije, ki zagotavlja 80 odstotkov državnega BDP-ja. Škoda je prekinila tok nafte, kar je povzročilo, da nekatere rafinerije niso obratovale druge pa so takoj po koncu spopadov in po smrti Gadafija proizvajale le približno 400.000 sodčkov nafte na dan (BBL per day). Zmanjšanje proizvodnje in delno uničena naftna infrastruktura so povzročile ogromen padec BDP-ja, kar lahko vidimo tudi v razpredelnici 7.1 Zaradi velike odvisnosti celotnega gospodarstva od naftne industrije in evropskih držav od libijske nafte so takoj po končanju spopadov začeli z obnovo infrastrukture in pozitivni učinki so se kazali tako, da se je v nekaj tednih po končanih bojih proizvodnja nafte dvignila na 600.000 sodčkov, do konca leta 2011 pa so uspeli proizvodnjo nafte povečati na 800.000 sodčkov nafte, od teh so jih 600.000 že izvozili. Po natančnem pregledu škode so ocenili, da bo celotna obnova stala nekaj 100 milijonov \$ in ne milijarde, kot so predvidevali. Zaradi tega so napovedali, da bodo število proizvedenih in izvoženih naftnih sodčkov na dan pred vojno dosegli do konca leta 2012 (Energy Information Administration 2012; Index Mundi 2012b; BBC News 2011g; Economy Watch 2010; CIA 2012a; The World Bank 2012; Videmšek 2011; Dnevnik 2011e; Finance 2011; 24ur 2011č; Worsnip 2011; Donati in Shuaid 2011).

Dodatna težava, s katero so se srečevali po koncu spopadov je bila zamrznitev državnih sredstev v vrednosti 170 milijard \$. Od celotne vsote zamrznjenih sredstev je Nacionalnemu prehodnemu svetu Varnostni svet ZN odmrznil 18 milijard \$, od katerih pa naj bi prejeli le 3

---

³⁷ V mestu Adžabadija je bila posiljena 8-letna deklica (RTV SLO 2011d).

milijarde \$, kar je bilo v obdobju po spopadih, ko je bil pritisk zaradi pokonfliktne obnove, plač in obsežnih zdravstvenih izdatkov občutno premalo. Posledici sta bili zvišanje cen in načeta ekonomska stabilnost celotne države. Nove oblasti so tako kmalu zaprosile Združene narode in države, ki so sredstva zamrznila, naj jih sprostijo, saj naj bi v nasprotnem primeru obstajala možnost gospodarskega in ekonomskega kolapsa. Do konca leta so tako Združeni narodi odpravili sankcije³⁸ proti libijskim finančnim ustanovam, kar je omogočilo, da so ZDA, Velika Britanija in druge države do konca leta 2011 Libiji sprostile dodatnih 30 milijard \$. Veliko libijskega premoženja pa je po koncu državljanske vojne ostalo v tujini in mnogi skeptiki menijo, da obstaja verjetnost, da se milijarde dolarjev, kilogrami zlata in drugo premoženje ne bo nikoli več vrnilo v libijsko last (Energy Information Administration 2012; Index Mundi 2012b; BBC News 2011g; Economy Watch 2010; CIA 2012a; The World Bank 2012; Videmšek 2011; Dnevnik 2011e; Finance 2011; 24ur 2011č; Worsnip 2011; Donati in Shuaid 2011).

V spodnji tabeli lahko vidimo, kakšne negativne posledice je imela državljanska vojna na ekonomske razmere v državi, saj so bile leta 2011 vse vrednosti izbranih kazalnikov slabše kot v letih pred tem.

Tabela 7.1: Primerjava gospodarskega stanja Libije po letih

Kazalci \ Leto	Libija 2009	Libija 2010	Libija 2011
BDP	95.02 milijard \$	97.43 milijard \$	37.97 milijard \$
BDP na prebivalca	13.700 \$	14.144 \$	5.787 \$
Indeks HDI	0.763	0.770	0.760
Količina izvožene nafte (BBL)	1.5 milijona sodčkov	1.7 milijona sodčkov	0.6 milijona sodčkov
Letna inflacija	2.8%	2.4%	14.1%
Investivije v % BDP	34.05%	38.88%	15.6%

Vir: CIA World FactBook (2012a); World Bank (2012); Economy Watch (2010).

³⁸ 16. decembra 2011 je Varnostni svet ZN sprostil sankcije proti libijski centralni banki (CBL), libijski zunanji banki (LAFB) ter libijskemu stanovanjskemu in investicijskemu skladu (LIA) (Finance 2011).

8 RAZMERE V »NOVI« LIBIJI

Zadnji del diplomskega dela pa temelji predvsem na pričevanjih doktorice znanosti, popotnice in samostojne humanitarne delavke Mire Delavec, ki je v zadnjih letih večkrat obiskala Libijo, tako v obdobju vladavine Gadafija, kot tudi po državljanski vojni. Njeno pričevanje je osebni pogled na dejansko stanje v Libiji, kot ga je doživela na kraju samem. Delavčeva je v Libiji preživela veliko časa, predvsem od leta 2005, ko je na tem območju začela delovati kot samostojna humanitarna delavka. V letih 2008 in 2009 je v Tripoliju delala tudi na inštitutu, kjer je arabske študente poučevala angleški jezik. V vseh teh letih je dodobra spoznala vse plasti Libije, tako tiste iz mirnega časa pred vojno, kot tudi tiste, ki so na dan prišle med vojno, ko je nekajkrat tvegala tudi svoje življenje, ko je v državo dostavljala humanitarno pomoč. Nazadnje je bila v Libiji marca in aprila leta 2012, ko so jo zaradi njenih pogumnih humanitarnih dejanj med vojno sprejeli tudi predstavniki nove oblasti.

Po besedah sogovornice se je stanje v Libiji po Gadafijevi smrti povsem spremenilo. O tem priča že sprehod po ulicah. Če so v obdobju Gadafijevega režima povsod viseli plakati z njegovo podobo, jih zdaj ni več moč videti, preimenovali so imena mnogih ulic in stavb, in še bi lahko naštevali. Znamenito zeleno barvo, ki je bila povsod prisotna zdaj poskušajo zamenjati z drugimi barvami, predvsem črno, ki prevladuje v novi libijski zastavi. Povsod visijo nove zastave, ki za Libijce predstavljajo novo upanje in svobodo. Takih vizualnih sprememb je ogromno, vendar to velja bolj za severni del države (Tripoli, Bengazij), ne pa tudi za južnega. Država še vedno ostaja zelo centralizirana, saj so vsi pomembni uradi v mestu Tripoli. Izrazite spremembe pa so vidne tudi na ljudeh, saj so tisti, ki so bili v času režima zatrti, vse glasnejši, tisti blizu režima pa zatirani. Med ljudmi še vedno vlada negotovost, ki je še posebej očitna pri ljudeh, ki so podpirali režim med vojno, saj so zdaj tarče izsiljevanja, medsebojnih obračunov, sodnih procesov in postopkov razlastnitvenja (Delavec 2012).

V Libiji so bile po končanju spopadov po nekaj mesecih, natančneje v mesecu juliju 2012, tudi že volitve, ki so presenetljivo potekale zelo mirno, vendar se jih veliko ljudi ni udeležilo. Razlog za to naj bi bil v kandidatnih listih, na katerih je kandidiral ogromno ljudi, kar je povzročilo precejšnjo nepreglednost samega volilnega telesa. Nov 200-članski parlament, v katerem ima večino liberalna koalicija, bo imel obilo dela z oblikovanjem in obnovo celotne države, saj je bilo še aprila mogoče zaslediti težnje, da bi bila država federalistično urejena, in

sicer naj bi bila razdeljena na tri dele: prvi del v Bengaziju, drugi v Tripoliju in tretji v Ghatu. Razlogi za tako razdelitev so bili v razdaljah pri urejanju uradnih zadev, saj je na primer iz juga države do Tripolija pot dolga več kot 1500 kilometrov in zanjo je z avtomobilom potrebnih vsaj 14 ur, pot z letalom pa je za veliko večino prebivalstva predraga. Pojavile so se tudi težnje, da bi se vzhod³⁹ odcepil od zahoda in juga države. Scenarijev je bilo veliko, mnenj še več in bila so zelo deljena. K takemu stanju veliko pripomorejo tudi razlike znotraj naroda, saj je mentaliteta Libijcev na jugu države, kjer živijo večinoma Tuaregi drugačna od tiste na zahodu države. Razklanost naroda je, po besedah sogovornice, še vedno prisotna, zlasti ko gre za spore, kdo je imel pri strmoglavljenju režima največ zaslug ter kdo si bo odrezal večji kos pogače v »novi« Libiji, itd. Kljub omenjenim trenjem Delavčeva meni, da do razpada države ne bo prišlo že zaradi gospodarskega vidika, saj je z nafto sicer bogata celotna država, vendar jo je na jugu daleč največ, poleg tega je na jugu ogromno še nedotaknjenih vodnih virov in virov različnih rudnin, ki so izjemnega pomena za večino prebivalstva države na severu (Delavec 2012; Videmšek 2012b).

Nova vlada mora ob tem urediti tudi celotno zakonodajno področje in okrepiti svoj položaj, kar bo zelo zahtevno delo in dolgotrajen proces. Še vedno namreč obstajajo številne skupine, ki so ostanek starega režima in na različne načine poskušajo rušiti moč novi oblasti in tako v državi netijo spore, manjše vojaške spopade, izvršujejo ugrabitve in razna izsiljevanja. Poleg ostankov režima je v državi, tako kot v drugih predelih severne Afrike zunaj Libije, veliko islamskih skrajnežev, ki se selijo po delih države ter tam sejejo strah, negotovost in nasilje⁴⁰. Gre za gibanje, ki se ga ljudje zelo bojijo, saj med drugim širijo tudi šeriatsko pravo, ki je zlasti do žensk pogosto neizprosno, kar je za Libijke nesprejemljivo, saj so do zdaj živele relativno svobodno in enakopravno življenje, na kar kaže tudi to, da jih je bilo veliko izvoljenih v nov libijski parlament. Nova oblast se sooča tudi s težavo velikih količin orožja, ki je po padcu režima v Libiji prešlo v roke skrajnežem, kateri tvorijo manjše skupine, ki potem, kot je bilo omenjeno, ali ostajajo v državi, kjer z manjšimi upori in spori povzročajo težave in negotovost, ali pa delujejo preko meja Libije na druga območja v regiji (Niger in Mali). In posledice dejanj skrajnežev so tudi že vidne, saj je njihovo delovanje v Maliju privedlo do državljanske vojne z zaskrbljujočimi razsežnostmi, ki ruši stabilnost v celotni

---

³⁹ Vzhod s sredščem v Bengaziju je bil že v času prejšnjega sistema režimu izrazito nenaklonjen, zato je v revoluciji in pozneje v vojni prevzel glavno vlogo, kar je pripeljalo do pogostih trenj med Tripolijem in Bengazijem, saj je slednji želel, da bi bil po novi ureditvi glavno mesto in ne več Tripoli (Videmšek 2012a).

⁴⁰ Marca se je sogovornica na jugu države v Sebhi znašla v zasede in vojaškem spopadu med islamističnimi skrajneži in vojsko novega sistema. Spopad je na srečo preživela, te sreče pa ni imelo 200 ljudi, ki so v bojih padli (Delavec 2012).

regiji. V Libiji tako obstaja precejšen strah, da se ti spopadi med ideološkima stranema še nekaj časa ne bodo polegali in, da utegne priti do večjega vojaškega konflikta, saj je v državi ogromno orožja, ki je lahko dostopno vsem stranem. Trenutno vladne sile v celoti obvladajo položaj, a spopadi in nasilje bodo zagotovo še nekaj časa stalnica v življenju Libijcev, kajti idej, ki jih je 41 let narekoval prejšnji režim, ni mogoče na hitro izkoreniniti iz glav ljudi, na drugi strani pa je nekdanji režim dober izgovor tudi za netenje novih ideoloških spopadov, ki pa z nekdanjim režimom nimajo nič skupnega (Delavec 2012; Videmšek 2012a).

Nova ureditev je prinesla tudi spremembe med ljudmi. Tako so tisti, ki so bili med vojno na strani upornikov, so po njej veliko pridobili, vendar pa to ne velja za vse. Delavčeva je spoznala veliko mladih fantov, ki so v vojni za »novo« Libijo izgubili roko, nogo itd., a so zdaj brez služb, pozabljeni, odrinjeni na rob družbe. Največ pa so seveda izgubili privrženci Gadafija, saj so jim zaplenili stanovanja in celotno premoženje na bankah⁴¹. Slabo so jo odnesli tudi številni tujci, ki so delali v Libiji. Mnogi so tam živeli deset let in več, a so jim odvzeli vse ali pa jim vse uničili. Sogovorničini znanci in prijatelji iz Švice in Nemčije so razočarani zapustili državo, saj so mnogi izgubili podjetja, domove in vse kar so dolga leta gradili. Je pa po vojni mogoče opaziti tudi določene pozitivne zgodbe, saj v državo močno prodirajo nova podjetja ter zamisli iz zahoda, tako v Tripoliju odpirajo podjetja, trgovine, restavracije, ki jih prej ni bilo, tak primer je McDonalds. Ljudje tudi niso več ustrahovani, zato bolj odkrito izražajo svoja mnenja, še vedno pa za večino težav v državi mnogi krivijo pokojnega polkovnika Gadafija. Kaj so Libijci pridobili in kaj izgubili, bo pokazal čas, Delavčeva pa meni, da so izgubili veliko več, kot se ta čas zavedajo, po drugi strani pa so tudi pridobili zelo veliko, vendar pri tem obstajajo velike razlike, kar se kaže pri razslojenosti družbe, ki se v zadnjih mesecih zelo očitno povečuje. Vsak išče nove možnosti in tisti, ki imajo zveze z Evropo, jim gre zdaj veliko bolje, saj lažje sklepajo gospodarske posle in iščejo nove tržne priložnosti. Toda pot do izgradnje Libije, kakršno si Libijci želijo, bo še dolgotrajen proces in tega se mnogi zelo dobro zavedajo (Delavec 2012).

Sprememba oblasti je prinesla tudi spremembe povezane z novimi gospodarskimi interesi. Nobena skrivnost ni, da je Zahod imel že dolgo velike interese v Libiji, so se pa zdaj položaji držav zelo spremenili, kar je povsem razumljivo. Tako je dobila velik vpliv Francija, ki je pri vojaškem posredovanju NATA odigrala zelo vidno vlogo. Veliko gospodarskih naložb so

---

⁴¹ Sogovornica je na lastne oči videla, kako so iz bank v torbah nosili denar, ki je potem po vsej verjetnosti končal v sosednjih državah (Delavec 2012).

sklenili tudi Nemci in Britanci, čeprav je po besedah sogovornice tudi veliko italijanskih podjetij, ki so obdržala svoje monopolne položaje, predvsem v naftni industriji. Libija trenutno nudi veliko novih gospodarskih možnosti, o čemer je Delavčeva govorila tako z Libijci kot s tujimi investitorji. Libijci si zelo želijo tudi sodelovanja s Slovenijo, vendar pa z naše strani po njenih besedah še ni bilo večjega odziva na njihove želje, razen seveda podjetij, ki sodelujejo z Libijo že dalj časa. Libija se tako odpira in nudi vrsto novih tržnih priložnosti, ki bi jih bilo vredno sprejeti kot izziv, saj gre za trg, ki obeta veliko donosnost na dolgi rok (Delavec 2012).

9 ZAKLJUČEK

V zaključku lahko prvo hipotezo »Hiter odziv in posredovanje mednarodne skupnosti je bil rezultat interesov določenih držav« potrdim, saj so se pri pregledovanju literature in poročil večkrat jasno pokazali politični interesi določenih, predvsem zahodnih držav, za katere je Gadafi postajal iz leta v leto nevarnejši, kajti njegova Libija ni bila finančno niti kako drugače odvisna od zahodnega sveta, ob tem pa so bile nekatere evropske države ter ZDA Libiji dolžne tudi več milijard dolarjev za dobavljeno libijsko nafto. Poleg interesov različnih držav sem med pregledovanjem literature zasledil tudi imena znanih globalnih gospodarskih akterjev in ugotovil, da so v Libiji obstajali tudi obsežni gospodarski interesi velikih multinacionalk, ki so se zelo zanimale za libijsko naftno industrijo ter za vodne zaloge in vodni sistem. Vse, tako države kot gospodarske subjekte, pa je zelo motila tudi njegova ideja o skupni afriški valuti, ki je predstavljala navzkrižje z načrti omenjenih akterjev, saj bi se zaradi tega lahko drastično spremenile razmere, položaj in pogajalsko izhodišče ter moč držav in velikih korporacij, ki imajo interese kjerkoli na afriškem kontinentu.

Drugo hipotezo »Posredovanje in odstranitev Gadafija sta prinesla državi večjo stabilnost in boljše družbene razmere« lahko zavrnem, saj se je po analizi različnih kriterijev izkazalo, da so se razmere v državi na vseh preučevanih področjih izrazito poslabšale. Razloge za tako stanje seveda lahko iščemo v državljanski vojni, ki je negativno vplivala na vse državne in družbene sisteme. In tudi pričevanja s terena potrjujejo, da so vojna in različne skupine skrajnežev povzročile slabše stanje in veliko negotovost ter nestabilnost, česar pred vojno ni bilo. Ob tem je potrebno omeniti, da so spremembe, ki so posledice državljanske vojne in Gadafijeva smrt le začetek novega obdobja, šele čez čas pa se bo pokazalo ali se je revolucija

obrestovala libijskemu narodu, kajti morebitne pozitivne in negativne posledice na področju stabilnosti in blagostanja se bodo pokazale v naslednjih nekaj letih.

Zadnjo, tretjo hipotezo »Mandat podeljen s strani VS ZN je bil prekoračen, kar je pomagalo upornikom« lahko potrdim, čeprav so pogledi na to tematiko oziroma problematiko zelo različni, kajti države imajo o tem popolnoma nasprotujoča si mnenja, katera pa so odvisna od njihovega položaja v zgodbi. Skupina držav, ki so sodelovale v posredovanju zavračajo obtožbe o prekoračitvi mandata, na drugi strani pa skupina držav, ki je nasprotovala posredovanju opozarja na vrsto kršitev, s katerimi so presegli pooblastila iz resolucije. Vendar pa po podrobnem pregledu številnih poročil medijev in ostalih akterjev lahko hipotezo potrdim, saj obstaja veliko dokazov o spornih dogodkih in akcijah s strani koalicije držav, ki so izvajale aktivnosti povezane z Libijo. Različni napadi, ki so terjali civilne žrtve, bombardiranje ciljev, kjer naj bi se skrival Gadafi, kršenje embarga, prisotnost posebnih enot na ozemlju Libije in drugo so kršitve, ki kažejo na veliko verjetnost kršenja mandata, ob tem pa je bilo jasno videti tudi, da je posredovanje mednarodnih akterjev izdatno pomagalo upornikom, saj so bili uporniki pred posredovanjem povsem v izgubljenem položaju, po nekaj dneh zračnih napadov koalicije na vladne sile pa so uporniki ponovno prevzeli pobudo na bojiščih po celotni državi. Kršitve so sicer omogočili nekoliko ohlapno opredeljeni posamezni člani in seveda samosvoje razlaganje posameznih členov vsake države, vendar kljub temu lahko trdim, da je bil z določenimi spornimi akcijami in odločitvam mandat, ki ga je podelil Varnostni svet ZN, prekoračen.

10 LITERATURA

1. Al Arabiya News. 2011. *Clash breaks out as Libya braces for »day of anger«*. Dostopno prek: <http://www.alarabiya.net/articles/2011/02/16/137834.html> (2. maj 2012).
2. Aljazeera. 2011a. *UN resolution: key points*. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/03/201131843113796263.html> (19. maj 2012).
3. --- 2011b. *NATO to police Libya no-fly zone*. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/03/2011324221036894697.html> (19. maj 2012).
4. --- 2011c. *NTC says Gaddafi buried in secret grave*. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/10/2011102573231228800.html> (20. maj 2012).
5. Amnesty International. 2011a. *Gaddafi's attack on Misratah may be war crimes*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.ie/news/gaddafi%E2%80%99s-attacks-misratah-may-be-war-crimes> (5. maj 2012).
6. --- 2011b. *Libyan paramedics targeted by pro-Gaddafi forces*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.org/en/news-and-updates/libyan-paramedics-targeted-pro-gaddafi-forces-2011-03-04> (5. maj 2012).
7. --- 2012. *Smrtonosne evropske meje*. Dostopno prek: <http://www.amnesty.si/j7/2-uncategorised/310-kampanja-za-pravice-migrantov.html> (24. julij 2012).
8. Anderson, Lisa. 2006. *"Libya", III. People, B. Religion & Language*. Dostopno prek: <http://www.webcitation.org/5kwsdZv1K> (22. april 2012).
9. Asia One. 2011. *Gaddafi planned to turn Italian islan into migrant hell*. Dostopno prek: <http://news.asiaone.com/News/AsiaOne%2BNews/World/Story/A1Story20110826-296417.html> (24. julij 2012).
10. Baliž, Gregor. 2011. *Države Brics nasprotujejo uporabi sile v Libiji*. *Finance*, 14. april. Dostopno prek: <http://www.finance.si/309271/Dr%C5%BEave-Brics-nasprotujejo-uporabi-sile-v-Libiji> (21. maj 2012).
11. BBC News. 2004. *WTO go-ahead for Libya talks*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/3929727.stm> (22. april 2012).

12. --- 2011a. *Africa: Libya protests: Second city Benghazi hit by violence*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12477275> (2. maj 2012).
13. --- 2011b. *Tripoli mortuary eyewitness: »Haunted by Libya deaths«*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13785053> (2. maj 2012).
14. --- 2011c. *Row over Muammer Gaddafi's body delays burial plans*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15398866> (20. maj 2012).
15. --- 2011č. *Muammar Gaddafi buried in desert grave at dawn*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15441867> (20. maj 2012).
16. --- 2011d. *Libya's Col Muammer Gaddafi killed, says NTC*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15389550> (20. maj 2012).
17. --- 2011e. *Counting the cost of Nato's mission in Libya*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15528984> (26. julij 2012).
18. --- 2011f. *Two photojournalists killed in Libyan city of Misrata*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-13151490> (26. julij 2012).
19. --- 2011g. *Libya oil output to return to pre-war levels next year*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/business-15712718> (29. julij 2012).
20. Breisinger, Clamens, Oliver Ecker in Perrihan Al-Riffai. 2011. *Economics of the Arab awakening*. Dostopno prek: <http://www.ifpri.org/publication/economics-arab-awakening> (14. april 2012).
21. Brlan, Luka in David Škrjanc. 2011. *Posredovanje mednarodne skupnosti v Libiji*. Seminarska naloga pri predmetu Politika prava oboroženih spopadov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. Burns, Robert in Erica Werner. 2011. *NATO Agrees to take over command of Libya no-fly zone, U.S. likely to remain in charge of brunt of combat*. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/2011/03/24/nato-command-no-fly-libya-us-combat_n_840408.html (19. maj 2012).
23. CIA. 2011. *Oil – proved reserves*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2178rank.html> (22. april 2012).
24. --- 2012a. *The World FactBook – Libya*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html> (29. julij 2012).
25. --- 2012b. *The World FactBook – Tunisia*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html> (28. april 2012).

26. Cockburn, Alexander. 2011. *The tweet and The Saylor Foundation*. Dostopno prek: [http://www.counterpunch.org/2011/02/18/the-tweet-and-The Saylor Foundation/](http://www.counterpunch.org/2011/02/18/the-tweet-and-The-Saylor-Foundation/) (15. april 2012).
27. Damon, Arwa, Chris Lawrence, Jill Dougherty, Elise Labott, Ed Henry, Jim Bittermann, Paula Newton, Richard Roth in Nic Robertson. 2011. *Gunfire, explosions heard in Tripoli*. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/03/19/libya.civil.war/> (19. maj 2012).
28. Delavec, dr. Mira. 2012. Intervju z avtorjem. Mače, 2. avgust.
29. *Delo*. 2011a. Dnevni Avaz: Libijski uporniki ubili 12 plačancev iz Srbije, 13. september. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/dnevni-avaz-libijski-uporniki-ubili-12-placancev-iz-srbije.html> (4. maj 2012).
30. --- 2011b. V Gadafijevi vojski tudi plačanci iz bivše Jugoslavije, 25. avgust. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/v-gadafijevi-vojski-tudi-placanci-iz-bivse-jugoslavije.html> (4. maj 2012).
31. --- 2011c. Kontaktna skupina za Libijo ustanovila sklad za pomoč upornikom, 5. maj. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/kontaktna-skupina-za-libijo-ustanovila-sklad-za-pomoc-upornikom.html> (20. maj 2012).
32. --- 2011č. Libijska oblast: zavezništvo namerno cilja civiliste, 19. junij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/libijska-oblast-zaveznistvo-namerno-cilja-civiliste.html> (21. maj 2012).
33. *Dnevnik*. 2011a. Prva pošiljka nafte po skoraj treh tednih: v libijskem pristanišču zasidran tanker naj bi se kmalu odpravil na pot, 5. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042436074> (19. maj 2012).
34. --- 2011b. Gadafi po umiku ameriških letal iz Libije poslal sporočilo Baracku Obami, 6. april. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042436322> (19. maj 2012).
35. --- 2011c. Nato po sedmih mesecih in več milijardah dolarjev stroškov zaključuje operacijo v Libiji, 31. oktober. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/1042484396> (21. maj 2012).
36. --- 2011č. Rusi zaradi Gadafijevega padca izgubili na desetine milijard dolarjev, 3. november. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/1042484926> (21. maj 2012).
37. --- 2011d. Posilstvo v Libiji še vedno tabu: Posnetke z zlorabami uničujejo tudi uporniki, 17. junij. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/svet/1042452973> (26. julij 2012).

38. --- 2011e. Libija po vojni, v kateri je nastalo za več 100 milijonov škode, krepi proizvodnjo nafte, 13. november. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042487280> (29. julij 2012).
39. Donati, Jessica in Ali Shuaid. 2011. *Libya c.bank looks to IMF amid cash crisis*. Dostopno prek: <http://af.reuters.com/article/investingNews/idAFJOE7A20I120111103> (29. julij 2012).
40. Duh, Luka. 2009. *Analiza konflikta v Čadu*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. Economy Watch. 2010. *Libya economic statistics and indicators*. Dostopno prek: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/country/Libya/> (29. julij 2012).
42. Elijahmi, Mogamed. 2006. Libya and the U.S.: Qadhafi Unrepentant. *The Middle East Quarterly* XIII (1). Dostopno prek: <http://www.meforum.org/878/libya-and-the-us-qadhafi-unrepentant> (29. april 2012).
43. Elliott, Justin. 2011. *The most troubling reports about the Libyan rebels*. Dostopno prek: http://www.salon.com/2011/03/25/libya_rebels/ (2. maj 2012).
44. Energy Information Administration. 2012. *Country analysis briefs: Libya*. Dostopno prek: <http://www.eia.gov/EMEU/cabs/Libya/pdf.pdf> (29. julij 2012).
45. Escobar, Pepe. 2011. Why Gaddafi got a red card. *Asia Times*, 1. september. Dostopno prek: http://www.atimes.com/atimes/Middle_East/MI01Ak02.html (29. april 2012).
46. Evans, Robert. 2012. *Gaddafi wanted to stage last stand in desert – U.N. report*. Dostopno prek: <http://in.reuters.com/article/2012/03/02/libya-gaddafi-idINDEE8210HI20120302> (20. maj 2012).
47. Evropski parlament. 2011. *Resolucija Evropskega parlamenta o prepovedi kasetnega streliva*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P7-RC-2011-0588+0+DOC+XML+V0//SL> (4. maj 2012).
48. Fahim, Kareem. 2011. In his last days, Qaddafi wearied of fugitive's life. *The New York Times*, 22. oktober. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2011/10/23/world/africa/in-his-last-days-qaddafi-wearied-of-fugitives-life.html?pagewanted=1&_r=2&hp (20. maj 2012).
49. ---, Anthony Shadid in Rick Gladstone. 2011. Violent end to an era as Qaddafi dies in Libya. *The New York Times*, 20. oktober. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2011/10/21/world/africa/qaddafi-is-killed-as-libyan-forces-take-surt.html?_r=1 (20. maj 2012).

50. *Finance*. 2011. Varnostni svet ZN odmrznil premoženje Libije, 17. december. Dostopno prek: <http://www.finance.si/334009/Varnostni-svet-ZN-odmrznil-premo%C5%BEenje-Libije> (29. julij 2012).
51. Food and Agriculture Organization of the United Nations. 2011. *World food situation*. Dostopno prek: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs-home/en/> (14. april 2012).
52. Frelih, Polona. 2011. Ruski pravni strokonjak: Usmrnitev Gadafija je resna kršitev mednarodnega prava. *Delo*, 26. oktober. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/ruski-pravni-strokovnjak-usmrnitev-gadafija-je-resna-krsitev-mednarodnega-prava.html> (20. maj 2012).
53. Gaynor, Tim in Taha Zargoun. 2011. *Gaddafi's death – who pulled the trigger*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/10/20/us-libya-gaddafi-finalhours-idUSTRE79J5Q720111020> (20. maj 2012).
54. Ghanmi, Lamine. 2008. *Libya's Gaddafi tells govt to hand out oil money*. Dostopno prek: <http://uk.reuters.com/article/2008/05/08/libya-oil-gaddafi-idUKL0829452920080508> (29. april 2012).
55. Goldstone, A. Jack. 2001. TOWARD A FOURTH GENERATION OF THE Saylor FoundationARY THEORY. *Annual Review of Political Science* IV: 139–187. California: University of California, Department of Sociology.
56. Golovnina, Maria. 2011a. *Upbeat Gaddafi fires trademark blast at West and Qaeda*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/03/02/us-libya-gaddafi-idUSTRE7213FX20110302> (2. maj 2012).
57. --- 2011b. *World raises pressure on Libya, Battles for key towns*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/02/28/us-libya-protests-idUSTRE71G0A620110228> (2. maj 2012).
58. Grant, George. 2011. *Special Forces in Libya: A Breach of UNSCR 1973?* Dostopno prek: http://www.thecommentator.com/article/391/special_forces_in_libya_a_breach_of_unscr_1973_ (21. maj 2012).
59. Harding, Thomas. 2011. Col Gaddafi killed: convoy bombed by drone flown by pilot in Las Vegas. *The Telegraph*, 20. oktober. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/8839964/Col-Gaddafi-killed-convoy-bombed-by-drone-flown-by-pilot-in-Las-Vegas.html> (20. maj 2012).

60. Hays, M. Shelli. 2010. Center pivot irrigation The Saylor Foundationizes agriculture. *The Fence post*, 25. maj. Dostopno prek: <http://www.thefencepost.com/article/20100525/NEWS/100529954> (22. april 2012).
61. Heneghan, Tom. 2011. *Libyan website reports rebels sink Gaddafi ship*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/03/15/libya-ships-newspaper-idUSLDE72E2F120110315> (5. maj 2012).
62. Howard, N. Philip, Duffy Aiden, Freelon Deen, Hussain Muzammil, Mari Will in Mazaid Marwa. 2011. *Opening Closed Regimes: What Was the Role of Social Media During the Arab Spring?* Dostopno prek: http://dl.dropbox.com/u/12947477/publications/2011_Howard-Duffy-Freelon-Hussain-Mari-Mazaid_pITPI.pdf (21. april 2012).
63. Human Development Reports. 2010. *Human development statistical tables*. Dostopno prek: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_Tables.pdf (29. april 2012).
64. --- 2012. *About Human Development*. Dostopno prek: <http://hdr.undp.org/en/humandev/> (29. april 2012).
65. Index Mundi. 2010a. *Tunisia*. Dostopno prek: <http://www.indexmundi.com/tunisia/> (29. april 2012).
66. --- 2010b. *Egypt*. Dostopno prek: <http://www.indexmundi.com/egypt/> (29. april 2012).
67. --- 2012a. *Libya: population*. Dostopno prek: <http://www.indexmundi.com/libya/population.html> (22. april 2012).
68. --- 2012b. *Libya: economy profile*. Dostopno prek: http://www.indexmundi.com/libya/economy_profile.html (29. julij 2012).
69. *International Business Times*. 2011. Gaddafi hiring Tuareg warriors as mercenaries in Libya: reports, 4. marec. Dostopno prek: <http://www.ibtimes.co.uk/articles/118924/20110304/libya.htm> (5. maj 2012).
70. Javid, Salman Ansari. 2011. "Arab dictatorships inundated by food price protests". *Tehran Times*, 27. januar. Dostopno prek: http://old.tehrantimes.com/index_View.asp?code=234768 (14. april 2012).
71. Jawed, Rana. 2005. *Libya grapples with unemployment*. Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4515919.stm> (29. april 2012).
72. Jenko, Maja. 2011. *Krizno upravljanje in vodenje v primeru potresa na Haitiju januarja 2010*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
73. Kocjan, Aleš. 2012. Pepe Escobar: Potepuški dopisnik. *Mladina* (11). Dostopno prek: <http://www.mladina.si/110337/pepe-escobar-potepuski-dopisnik/> (29. april 2012).

74. Law, Gwillim. 2012. *Districts of Libya*. Dostopno prek: <http://statoids.com/uly.html> (22. april 2012).
75. Lichtbau, Eric, David Rohde in James Risen. 2011. Shady Dealings Helped Qaddafi Build Fortune and Regime. *The New York Times*, 24. marec. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2011/03/24/world/africa/24qaddafi.html?_r=1 (29. april 2012).
76. Migration Crisis from Libya. 2011a. *Cross-border movement in Tunisia*, 15. junij. Dostopno prek: <http://www.migration-crisis.com/libya/reports/view/562> (24. julij 2012).
77. --- 2011b. *Cross-border movement in Egypt*, 15. junij. Dostopno prek: <http://www.migration-crisis.com/libya/reports/view/561> (24. julij 2012).
78. *Mladina*. 2011. BRICS proti uporabi sile v Libiji, 14. april. Dostopno prek: http://www.mladina.si/86043/14-04-2011-brics_proti_uporabi_sile_v_libiji/?utm_source=dnevnik%2F14-04-2011-brics_proti_uporabi_sile_v_libiji%2F&utm_medium=web&utm_campaign=oldLink (21. maj 2012).
79. Musharbash, Yassin in Matthias Gebauer. 2011. Wie die Nato Gaddafi jagte. *Spiegel*, 12. oktober. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/zugriff-in-libyen-wie-die-nato-gaddafi-jagte-a-793179.html> (20. maj 2012).
80. NATO. 2011. *NATO and Libya – Operation Media Update for 21. August*. Dostopno prek: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_08/20110822_110822-oup-update.pdf (5. maj 2012).
81. NEWS Limited. 2011. *Ferocious battles in Libya as national council meets for first time*. Dostopno prek: <http://www.news.com.au/world/ferocious-battles-in-libya-as-national-council-meets-for-first-time/story-e6frfkyi-1226016536676> (4. maj 2012).
82. News24. 2011a. *Libya – 130 soldiers executed*. Dostopno prek: <http://www.news24.com/Africa/News/Libya-130-soldiers-executed-20110223> (5. maj 2012).
83. --- 2011b. *Gaddafi force execute patients*. Dostopno prek: <http://www.news24.com/Africa/News/Gaddafi-forces-execute-patients-20110224> (5. maj 2012).
84. Norington, Brad. 2011. Deal puts NATO at head of Libyan operation. *The Australian*, 24. marec. Dostopno prek: <http://www.theaustralian.com.au/news/world/deal-puts-nato-at-head-of-libyan-operation/story-e6frg6so-1226027088954> (20. maj 2012).

85. OPEC. 2006. *"World proven crude oil reserves by country, 1980–2004"*. Dostopno prek: <http://www.opec.org/library/Annual%20Statistical%20Bulletin/interactive/2004/FileZ/XL/T33.HTM> (22. april 2012).
86. --- 2011. *OPEC: Libya*. Dostopno prek: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/166.htm (22. april 2012).
87. Pan, Chia-Lin. 1949. "The Population of Libya". *Population Studies* 3 (1): 100–125.
88. Pannell, Ian. 2011. *Libya: UN backs action against Colonel Gaddafi*. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12781009> (19. maj 2012).
89. Rettman, Andrew. 2011. European mercenaries fighting for Gaddafi, expert says. *EU Observer*, 26. april. Dostopno prek: <http://euobserver.com/9/32228> (5. maj 2012).
90. RT. 2011. *Saving the world economy from Gaddafi*. Dostopno prek: <http://www.rt.com/news/economy-oil-gold-libya/> (29. april 2012).
91. RTV SLO. 2011a. *Zavija in Zlitan v uporniških rokah, pobegnil nekdanji št. 2 režima*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/zavija-in-zlitan-v-uporniskih-rokah-prebegnili-nekdanji-st-2-rezima/264450> (2. maj 2012).
92. --- 2011b. *Uporniki želeli milijarde, dobili milijone*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/uporniki-zeleli-milijarde-dobili-milijone/256833> (20. maj 2012).
93. --- 2011c. *Libijo bo do volitev vodil elektroinženir Al Kib*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/libijo-bo-do-volitev-vodil-elektroinzenir-al-kib/269600> (20. maj 2012).
94. --- 2011č. *Nato in Rusija imata "različne poglede na resolucijo o Libiji"*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/nato-in-rusija-imata-razlicne-poglede-na-resolucijo-o-libiji/261233> (21. maj 2012).
95. --- 2011d. *Med konfliktom v Libiji posiljeni tudi osemletni otroci*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/med-konfliktom-v-libiji-posiljeni-tudi-osemletni-otroci/256117> (26. julij 2012).
96. Ryan, Yasmine. 2011. *"Tunisia's bitter cyberwar"*. Dostopno prek: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/01/20111614145839362.html> (21. april 2012).
97. Sambanis, Nicholas. 2005. *Understanding civil war: evidence and analysis*. Washington: World bank.

98. Silver, Nate. 2011. Egypt, Oil and Democracy. *The New York Times*, 31. januar. Dostopno prek: <http://fivethirtyeight.blogs.nytimes.com/2011/01/31/egypt-oil-and-democracy/> (28. april 2012).
99. Simons, Marlise in Neil MacFarquhar. 2011. Hague Court Seeks Warrants for Libyan Officials. *The New York Times*, 4. maj. Dostopno prek: http://www.nytimes.com/2011/05/05/world/africa/05nations.html?_r=1 (4. maj 2012).
100. Slovenska tiskovna agencija. 2011. *VS bo Natovo operacijo v Libiji zaključil v ponedeljek*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?id=1689769> (20. maj 2012).
101. Soban, Branko. 2011. Leto 2011: Tunizijski ulični prodajalec zelenjave je zazibal svet. *Delo*, 25. december. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/leto-2011-tunizijski-ulicni-prodajalec-zelenjave-je-zazibal-svet.html> (15. april 2012).
102. Spencer, Richard. 2011. "Tunisia riots: Reform or be overthrown, US tells Arab states amid fresh riots". *The Telegraph*, 13. januar. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/tunisia/8258077/Tunisia-riots-Reform-or-be-overthrown-US-tells-Arab-states-amid-fresh-riots.html> (14. april 2012).
103. Spiegel online. 2011. *Survival Hinges on Tribal Solidarity*. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/international/world/uprising-in-libya-survival-hinges-on-tribal-solidarity-a-747234.html> (22. april 2012).
104. --- 2012. *Libya*. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/flash/flash-25431.html> (22. april 2012).
105. Starr, Barbara. 2011. *Foreign forces in Libya helping rebel forces advance*. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/08/24/libya.foreign.forces/> (21. maj 2012).
106. Squires, Nick. 2011. Libya: Italy fears 300000 refugees. *The Telegraph*, 23. februar. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/8343963/Libya-Italy-fears-300000-refugees.html> (24. julij 2012).
107. Švab, Natalija. 2011. *V Libiji je vse zastoj, povprečna mesečna plača pa 1100 evrov!?* Dostopno prek: http://cekin.si/clanek/za_dom_in_druzino/gadafijeva-diktatura-v-praksi.html (28. april 2012).
108. Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
109. Transparency International. 2010. *Corruption perceptions index*. Dostopno prek: <http://www.transparency.org/cpi2010/results> (29. april 2012).

110. *The Guardian*. 2011. UN security council resolution on Libya: key points, 18 marec. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/mar/18/un-security-council-resolution-key-points> (19. maj 2012).
111. *The Jerusalem Post*. 2011. Vatican: Airstrikes killed 40 civilians in Tripoli, 31. marec. Dostopno prek: <http://www.jpost.com/MiddleEast/Article.aspx?id=214560> (26. julij 2012).
112. The Saylor Fundation. 2011. *Revolution*. Dostopno prek: <http://www.saylor.org/site/wp-content/uploads/2011/05/Revolution.pdf> (21. april 2012).
113. The World Bank. 2012. *Data: Libya*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/country/libya> (29. julij 2012).
114. U.N. Demographic Yearbook. 2006. *"Demographic Yearbook (3) Pop., Rate of Pop. Increase, Surface Area & Density"*. Dostopno prek: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/DYB2003/Table03.pdf> (22. april 2012).
115. U.N. News Centre. 2011. *Security Council authorizes 'all necessary measures' to protect civilians in Libya*. Dostopno prek: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=37808&Cr=libya&Cr1> (19. maj 2012).
116. United Nations. General Assembly. 2011. *Report of the Working Group on the Universal Periodic Review – Libyan Arab Jamahiriya*. Dostopno prek: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A-HRC-16-15.pdf> (29. april 2012).
117. United Nation. Security Council. 2012. *Civilian protection remains atop security council agenda in 2011 amid violent suppression of mass protests, birth of new member state*. Dostopno prek: <http://www.un.org/News/Press/docs/2012/sc10518.doc.htm#Libya> (24. julij 2012).
118. Vandewalle, Dirk. 2011. *What's In Gadhafi's Manifesto?* Dostopno prek: <http://www.npr.org/2011/03/03/134239733/Whats-In-Gadhafis-Manifesto> (28. april 2012).
119. Varnostni svet. 2011a. *Resolucija 1973*, S/RES/1973/2011. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/268/39/PDF/N1126839.pdf?OpenElement> (19. maj 2012).
120. --- 2011b. *Resolucija 2016* S/RES/2016/2011. Dostopno prek: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/567/10/PDF/N1156710.pdf?OpenElement> (20. maj 2012).

121. Videmšek, Boštjan. 2011. Libijska naftna industrija si bo hitro opomogla. *Delo*, 16. november. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/libijska-naftna-industrija-si-bo-hitro-opomogla.html> (28. april 2012).
122. --- 2012a. Svobodna Libija na robu razpada. *Delo*, 8. marec. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/svobodna-libija-na-robu-razpada.html> (6. avgust 2012).
123. --- 2012b. Zmagoslavje liberalne koalicije na volitvah v Libiji. *Delo*, 18. julij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/zmagoslavje-liberalne-koalicije-na-volitvah-v-libiji.html#> (6. avgust 2012).
124. Walker, Peter. 2011. Amnesty International hails WikiLeaks and Guardian as Arab spring 'catalysts'. *The Guardian*, 13. maj. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/may/13/amnesty-international-wikileaks-arab-spring?> (19. april 2012).
125. Water-technology. 2011. *GMR (Great Man-Made River) Water Supply Project, Libya*. Dostopno prek: <http://www.water-technology.net/projects/gmr/> (22. april 2012).
126. Wikipedia. 2012a. *Protesti u arapskom svijetu*. Dostopno prek: http://sh.wikipedia.org/wiki/Protesti_u_arapskom_svijetu_%282010_-_%29 (14. april 2012).
127. --- 2012b. *Libya*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/Libya#Kingdom> (22. april 2012).
128. --- 2012c. *2011 military intervention in Libya*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/2011_military_intervention_in_Libya (19. maj 2012).
129. --- 2012č. *Casualties of the Libyan civil war*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Casualties_of_the_Libyan_civil_war (26. julij 2012).
130. Williams, David. 2011. How a NATO air strike finished off Gaddafi. *Daly Mail*, 21. oktober. Dostopno prek: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2051782/Gaddafi-dead-picture-How-NATO-air-strike-finished-Libyas-dictator.html> (20. maj 2012).
131. Worth, Robert F. 2011. "How a Single Match Can Ignite a The Saylor Foundation". *New York Times*, 21. januar. Dostopno prek: <http://www.nytimes.com/2011/01/23/weekinreview/23worth.html?src=twrhp> (15. april 2012).
132. Worsnip, Patrick. 2011. *U.N. sanctions lifted on Libya`s central bank*. Dostopno prek: <http://www.reuters.com/article/2011/12/16/us-libya-assets-un-idUSTRE7BF21N20111216> (29. julij 2012).
133. *Žurnal 24*. 2011. Možična grobišča rastejo kot gobe po dežju, 15. september. Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/mnozicni-grobovi-rastejo-kot-gobe-po-dezju-clanek-135117> (26. julij 2012).

134. Xuequan, Mu. 2011. *Two policemen hanged in Libya protests*. Dostopno prek: http://news.xinhuanet.com/english2010/world/2011-02/19/c_13739109.htm (5. maj 2012).
135. 24ur. 2011a. *V Libiji je zastonj zdravstvo, šolstvo, povprečna plača pa 1100 evrov?!*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/svet/v-libiji-je-vse-zastonj-povprecna-mesecna-placa-pa-1100-evrov.html> (28. april 2012).
136. --- 2011b. *Novi libijski premier je elektroinženir*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/svet/nato-zakljucuje-operacijo-v-libiji.html> (20. maj 2012).
137. --- 2011c. *Gadafija ustrelili zaradi spora*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/svet/video-gadafijev-sin-njegova-zadnja-cigareta-pred-usmrtitvijo.html> (20. maj 2012).
138. --- 2011d. *V Libiji se spet »cedi« nafta*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/svet/v-libiji-se-spet-cedi-nafta.html> (29. julij 2012).

PRILOGA A: PRIČEVANJE DR. MIRE DELAVEC

»Libija je dežela, ki te, ko enkrat vstopiš vanjo in jo spoznaš, posrka vase in ti prodre v vse pore telesa. Tako Libijo in Libijce vidimo in čutimo številni tujci, ki smo v njej preživeli veliko časa in kamor se vedno znova radi vračamo. Libija je pač ena in edina, njena svojevrstna čarobnost pa brezmejna.« (Delavec 2012)

1. Kakšne razmere so v »novi Libiji« (na splošno)?

»V Libiji sem od leta 2005 preživela veliko časa, saj sem tam delala in še vedno delam kot samostojna humanitarna delavka, to pomeni povsem v lastni režiji, brez podpore in sodelovanja humanitarnih organizacij. Leta 2008 in 2009 sem v poletnih mesecih v Tripoliju delala tudi na inštitutu, kjer sem arabske študente poučevala angleščine. Tako kar dobro poznam vse plasti Libije iz časa pred vojno, med vojno in po njej, saj sem med vojno trikrat nesla pomoč v državo, in sicer dvakrat preko Alžirje na jug Libije in enkrat preko Tunizije, ko sem lani septembra v najhujši ofenzivi pri Tripoliju komaj preživela. Pri tem so mi pomagali domačini, saj drugače vseh zdravil za otroke in ženske, ki so bili moja glavna skrb, ne bi zmogla prenesti in bi jih vojska ene ali druge strani odtujila zase. V Libiji sem bila tudi letos marca in aprila, ko sem ponovno pomagala, pri čemer so me sprejeli tudi nekateri predstavniki oblasti, saj so izvedeli, da sem pomagala v času vojne njihovih državljanom, in so mi izkazali posebno čast. Tako da imam neke vrste celostni vpogled v stanje tudi »nove« Libije.

Lahko rečem, da se je stanje v Libiji od smrti Gadafija povsem spremenilo. Če so bili v času njegovega režima povsod plakati z njegovo podobo, so bili sedaj seveda vsi odstranjeni, obcestni plakati potrgani, imena ulic in stavb v Tripoliju zamenjana itd. Znamenito zeleno barvo, ki je bila povsod, tudi na letališču, sedaj skuša zamenjati druga barva, tako da je novejši del letališča že v novi črni barvi in v marmorju. Povsod lahko vidimo novo libijsko zastavo, s katero se Libijci močno identificirajo, saj za njih predstavlja novo svobodo, novo upanje. Kot sem že navedla, se Libija spreminja zelo vizualno, vendar to velja bolj za sever države (okrog Tripolija in Benagazija), medtem ko na jugu (južno od Sebhe) to ne velja. Država je še vedno zelo centralistično usmerjena, kjer je vse, kar mora posameznik urediti, v Tripoliju, kar je neznosno za nekoga, ki prihaja na primer iz Ghata itd.

A spremenili so se tudi ljudje in to zelo izrazito. Tisti, ki so bili v času režima zatrti, so sedaj glasni in obratno. Še vedno med ljudmi vlada negotovost, zlasti med tistimi, ki so bili v času vojne na strani režima, saj so sedaj tarče izsiljevanj, zaplenili so jim celotno premoženje, sodijo jim v procesih, v medosebnih obračunih na ulici itd. Ko sem bila aprila v Tripoliju, ni bilo dneva, da ne bi bilo streljanja.«

2. Kakšna so politična razmerja in česa se je potrebno bati (volitve, oblikovanje nove oblasti, zakonodaja, stabilnost osrednje oblasti, moč različnih milic)?

»Kot sem omenila, se je Libija po padcu režima zelo spremenila in se še vedno spreminja. Julijske volitve so potekale zelo mirno, čeprav mnogi Libijci niso šli na volitve, kar nekaj mojih prijateljev iz Sebhe ni moglo razumeti. Ko sem govorila s prijateljem, ki je bil član libijske prehodne oblasti, je bila težava predvsem ta, da je na listah kandidiralo ogromno ljudi, kar je povzročilo nepreglednost samega volilnega telesa.

Nov 200-članski parlament bo zdaj imel veliko dela z oblikovanjem celotne države, saj je bila še aprila težnja, da bi država imela federalistično ureditev, in sicer bi bila deljena na tri dele: prvi del v Bengaziju, drugi v Tripoliju, tretji v Ghatu. Težišče tega je bilo ravno zaradi razdalj pri urejanju uradnih zadev, saj je na primer od juga države do Tripolija več kot 1500 km in če je nekdo starejši, mu je vožnja na sever (zanjo sem z avtomobilom potrebovala 14 ur) preveč naporna, zlasti v vročini, ko je zunaj več kot 40 stopinj, medtem ko je vožnja z letalom predraga. Nova vlada mora urediti celotno zakonodajno področje, kar bo zelo zahtevno delo in še dolgotrajnejši proces. Še vedno so namreč številne skupine, ki so ostanek starega režima, ki se oblikujejo na novo in skušajo rušiti moč novi oblasti, netijo spore, manjše vojaške spopade, ugrabitve, izsiljevanja itd. V Libiji je edini strah, ki trenutno obstaja, strah, da se ti spopadi med obema ideološkima stranema še nekaj časa ne bodo polegli in strah, da ne pride do večjega vojaškega konflikta, saj je v državi ogromno orožja, ki je lahko dostopno vsem stranem. V državi se (tako kot povsod v drugih predelih severne Afrike, tudi izven Libije) giblje veliko islamskih skrajnežev, ki se selijo sem in tja ter netijo negotovost. Ko sem bila marca na jugu države, sem tako »padla« v vojaški spopad v Sebhi med temi skrajneži in vojsko novega sistema. V boju, kjer sem se komaj rešila, je bilo ubitih več kot 200 ljudi. Teh zgodb je ogromno, kaj vse sem doživela in videla, toda vsega tega javnosti ne želim zaupati, saj bi bila lahko potem tudi sama v nevarnosti. Želim poudariti, da slika Libije ni črno-bela, pač pa zelo večplastna.«

3. Kaj pa islamistično gibanje?

»Kot sem navedla že v odgovoru na drugo vprašanje, se to krepi in razvija v celotni regiji, trenutno je najmočnejše ravno na severu Malija, kamor odhajam pomagat otrokom čez nekaj dni, saj dobivam klice o njihovi potrebi po pomoči.

Gre za gibanje, ki se ga ljudje zelo bojijo, saj islamisti širijo med drugim tudi šeriatsko pravo, ki je zlasti do žensk pogosto neizprosno, kar je za Libijke nesprejemljivo, saj so do zdaj živele relativno svobodno življenje in jih je veliko tudi v novem libijskem parlamentu. Veliko orožja je namreč po padcu režima v Libiji prešlo v roke tem skrajnejšem, ki so odšli iz Libije v Niger, Mali ali pa so ostali v manjših skupinah v državi in netijo manjše upore, spore, medtem ko je njihovo dejanje v Maliju prešlo v državljansko vojno groznih razsežnosti, ki ruši celotno regijo. Zlasti težko je trenutno prebivalcem na jugu Alžirije, ki se soočajo z velikim številom beguncev iz Malija, iz Nigra zaradi revščine in veliko jih je ostalo še iz Libije, saj se bojijo maščevanja nove oblasti, saj gre večinoma za privržence prejšnjega sistema.«

4. Kako močna je razklanost naroda med vzhodom in zahodom ter kakšna je možnost razpada države (razlogi, težnje po avtonomiji)?

»Vzhod s središčem v Bengaziju je bil že v času prejšnjega sistema režimu izrazito nenaklonjen, zato je v revoluciji in pozneje v vojni prevzel glavno vlogo, kar je pripeljalo do pogostih trenj med Tripolijem in Bengazijem, saj je slednji želel, da bi bil po novi ureditvi glavno mesto in ne več Tripoli. Bile so tudi težnje (zlasti februarja in marca letos), da se vzhod odcepi od zahoda in juga države itd. Scenarijev je bilo veliko, mnenj še več in bila so zelo deljena. Narod sam je zelo različen: mentaliteta Libijcev na jugu države (tam živijo večinoma Tuaregi) je drugačna od tiste na zahodu države itd. Razklanost naroda je prisotna še vedno v določeni meri, zlasti gre za spore, kdo je imel pri strmoglavljenju režima največ zaslug, kdo si bo odrezal »večji kos nove pogače« itd.

Menim, da kljub manjšim in včasih večjim trenjem do razpada države ne bo prišlo, že z gospodarskega vidika, saj je z nafto sicer bogata celotna država, toda na jugu jo je največ, poleg tega je na jugu ogromno še nedotaknjenih vodnih virov in virov z rudninami. Prav vodo pa sever države tako na vzhodu kot na zahodu močno potrebuje, saj 85 odstotkov vseh Libijcev (vseh prebivalcev v državi je sedem milijonov) živi na severu.«

5. Kakšen je življenjski standard ljudi po Gadafijevi smrti (kaj so izgubili, kaj pridobili)?

»Tisti, ki so bili med vojno na strani upornikov, so po vojni veliko pridobili, vendar spet ne vsi. Žal poznam veliko mladih fantov, ki so v vojni za novo Libijo izgubili roko, nogo itd., pa so zdaj brez služb, pozabljeni, odrinjeni na rob družbe. Največ so izgubili tisti, ki so bili privrženci Gadafija, saj so jim zaplenili stanovanja, celotno premoženje na bankah itd. Na lastne oči sem videla, kako so iz bank kar v torbah nosili denar, ki je potem romal v sosednje države. A mnogi svojega premoženja niso mogli rešiti. Slabo so jo odnesli tudi tujci, ki so delali v Libiji. Mnogi so tam živeli tudi po deset ali več let; bili so povsem okradeni, vse so jim uničili itd. Moji prijatelji v Švici in Nemčiji so še danes razočarani, saj so mnogi izgubili vse, kar so dolga leta gradili (tudi svoja podjetja).

Življenjski standard Libijcev je bil v osnovi že od nekdaj boljši od standarda na primer Egipčanov, Maročanov ali Alžircev, saj so slednji v času režima opravljali večino del v vseh gospodarskih sektorjih. Da standard ni bil slab, je razlog tudi v majhnem številu prebivalcev, saj jih ima na primer sosednja Alžirija 37 milijonov, Egipt pa, kar 80 milijonov. Drugi razlog je seveda naravno bogastvo (nafta, zemeljski plin), s katerim država razpolaga in od katerega tudi živi.

Po vojni je opaziti, da v državo močno prodirajo ideje z zahoda, tako se v Tripoliju odpirajo trgovine, ki jih prej nikoli ni bilo (npr. McDonalds itd.). Ljudi ni več strah, sedaj odkrito govorijo, če pa gre kaj narobe, je po njihovem mnenju še vedno za vse kriv pokojni polkovnik Gadafi. Kaj so dejansko Libijci pridobili in kaj izgubili, bo pokazal čas, vsekakor menim, da so izgubili veliko več, kot se sami zavedajo, na drugi strani pa so pridobili tudi zelo veliko, vendar spet ne vsi enako, razslojenost družbe se je namreč v zadnjih mesecih še vidneje povečala. Vsak išče nove možnosti in tisti, ki imajo zveze z Evropo, jim gre sedaj veliko bolje, saj lažje sklepajo gospodarske posle in iščejo nove tržne priložnosti, a pot do izgradnje Libije, kakršno si Libijci želijo, bo še dolgotrajen proces, česar se mnogi izmed njih tudi zelo dobro zavedajo.«

6. Kako resna grožnja so spopadi med vladnimi silami in skupinami lojalistov nekdanjega voditelja, ki se nadaljujejo?

»Grožnje obstajajo vedno in tudi nevarnost, da se razvije kaj novega, ni nikoli izključena, čeprav menim, da slednji resnejše grožnje ne predstavljajo, saj so v manjšini in večina izmed

njih je ostala brez finančnega zaledja. Seveda pa se nikoli ne ve, kako se bodo razvijali dogodki v celotni regiji, zlasti v Maliju, kamor se je preselila večina izmed njih in koliko podpore imajo iz drugih držav sveta, ki tudi ni zanemarljiva.

Trenutno vladne sile v celoti obvladajo položaj, a spopadi bodo zagotovo stalnica v življenju Libijcev še nekaj časa, saj idej, ki jih je 41 let narekoval prejšnji režim, ni mogoče izkoreniniti iz glav ljudi tako hitro, na drugi strani pa je nekdanji režim dober izgovor tudi za netenje novih ideoloških spopadov, ki s samim nekdanjim režimom nimajo nič skupnega.«

7. Ali je mogoče trditi, da prihaja do obračunavanja s pripadniki oziroma funkcionarji nekdanje oblasti (sojenje, mučenje, zapiranje, usmrtitve)?

»Tako kot je bil prejšnji režim do svojih nasprotnikov krut, lahko z žalostjo zapišem, da je tudi nov libijski sistem do nekdanjih pripadnikov oblasti krut in neusmiljen. Žal se Libijci iz krvave vojne niso nič naučili. Kar sem v času vojne videla in doživela na lastne oči, nisem mogla verjeti, da je človek lahko tako zloben in krut. Kaj vse so počeli samo z ženskami in otroki. Večina teh ljudi sojenja sploh ni videla, ampak so jih mučili na najbolj grozovite načine, kar je mogoče, pri čemer je bilo vseeno, ali gre za 10-letno deklico ali 45-letnega moškega, zato so mnoge mednarodne organizacije januarja in februarja letos zapustile državo, saj so bili ti obračuni takrat resnično grozni. Sedaj se stanje počasi umirja, vendar samo navzven, obračuni potekajo vsak dan, na vsakem koraku. Tisti, ki so lahko, so zbežali iz države in se vanjo ne bodo več vrnili. Zgodovina se ni bistveno spremenila, tisti, ki so v nekdanjem režimu živeli v izgnanstvu (večina v Veliki Britaniji), so se sedaj v novem režimu vrnili, mnogi privrženci starega režima so pobegnili, drugi so zatajili svoje prepričanje zaradi preživetja itd.«

8. Kakšno je sodelovanje s tujino ter prisotnost in vloga tujih držav v »novi« Libiji (interesi, povezave z novimi voditelji)?

»Vsaka sprememba oblasti prinese spremembe in z njimi povezane nove gospodarske interese. Da je Zahod imel v Libiji že dolgo velike interese ni nobena uganka ali skrivnost, samo da so se sedaj pozicije držav zelo spremenile, kar je popolnoma razumljivo. Tako je sedaj dobila velik vpliv Francija, ki je pri vojaškem posredovanju NATA odigrala zelo vidno vlogo. Veliko gospodarskih naložb so sklenili tudi Nemci in Britanci, čeprav poznam tudi

veliko italijanskih podjetij, ki so obdržala svoje monopolne položaje, predvsem v naftni industriji.

Libija trenutno nudi veliko novih gospodarskih možnosti, o čemer sem govorila tako z Libijci kot tujimi investitorji. Libijci si na primer zelo želijo sodelovanja s Slovenijo, vendar z naše strani še ni bilo večjega odziva na njihove želje, razen seveda podjetij, ki sodelujejo z Libijo že dalj časa.

Libija se namreč odpira, nudi vrsto novih tržnih priložnosti, ki bi jih bilo vredno poiskusiti, saj je trg, ki obeta veliko donosnost na dolgi rok.«

dr. Mira Delavec, prof. slov. in zgod.; mag. medn. in diplom. študij

V Mačah, 2. 8. 2012